VI. a. 75.

Teol. 4613.

V
B J
C
541

CIMELIA

IX. e. 9

* * *

CATECHISM

Kośćioła Powßechne-
go/ Náuki do zbáwienia po-
trzebnieyſze/ z dowodow Pi-
ſmá świętego/ snadna á dokłá-
dna krothkośćią zá-
mykáiący.

*

¶ Pásterzom Duchownym do náu-
ki Kośćielney/ Goſpodarzom do ćwiczę-
nia domowego/ y wßelkiego ſtanu Krześći-
ánō książki bárzo pożyteczne: iáko to z prze-
mowey/ y Regeſtru ich obaczyß. Te-
raz nowo ſpiſáne y
wydáne.

*

¶ Przez Kśiedzá Hieronymá
Powodowſkiego Kánonika
Poznáńſkiego.

IAN. w XVII.

Ten ieſt żywot wieczny/ żeby poználi
li ćiebie Bogá prawdziwego/ y ktore-
goś tży posłał Jezusá
Kryſtuſá.

¶ Do Czytelniká.

ZAwżdy to Mądrością zwano
    Y od bácżnych pochwaláno/
Rzecż wielka włásnymi słowy
    Wypráwić bez zbytniey mowy.
W toć pogadza pismo święte/
    Z mądrości niebieskiey wźięte.
Math: 13. c Iż iáko ziarno gorczyczne/
    Wypuszcza owoce śliczne.
Ktorego w tym násládował/
    Kto te náuki spisował:
Bo krotkość słow ná tym sadźił/
    Aby rzeczy nie záwádźił.
Vczonym w pámięć przywodząc
    Prostym trudności vchodząc.
Tylko ty zbacżeniem czytay /
    O pożytku końcá pytay.

H. P.

Przemowá

Cim. O. 541
BIBLIOTH: UNIV. IAGELLON.

Przemowá do Theophilá/ tho iest káżdego prawdziwego Krześcijánina.

NA tho z przyrodzenia
człowiek káżdy: iż we wszelakich spráwach y postępkach swoich/ nic niepocżnie áni vczyni/ aż pierwey przez rozumne bacżenie one rzecż pozna/ y rozsądek o niey iákaby byłá vczyniłá zátym dopiero wola do vczynienia álbo zaniechánia iey przysądźi/ y w skutek przywiedźie. Otoż gdy człowiek co złego y sobie szkodliwego vczyni/ niepochodźi tho z tąd/ żeby vmyslnie co złego obráć y vczynić chćiał. Ale z tąd iż złym á niedoskonáłym rozsądkiem / te rzecż iáko zá dobrą y pożyteczną przedsie bierze/ ktora mu wedle prawdy szkodliwa iest. A ten zły rozsądek záśie / nie z inąd rośćie / iedno z

Błąd grzechu przyczyna.

A ij niewiá-

BIBLIOTH: UNIV. IAGELLON.

niewiádomośći / á nie rozważnośći
tákowey/iákiey oná rzecż z przyro-
dzenia ſwego potrzebuie. Tákowy
zły poſtepek ſpraw ludzkich / iáko w
rzeczách doczeſnych ſzkodliwy ieſt/
ták więc w rzeczách duſznych (ná
ktorych człowiekowi wſzyſtko nále-
ży) dáleko więcey ieſt omylny y nie
beſpieczny. Gdyż wedle náuki Zbá-
Mát 16. d wićielá náſzego/ nic potym człowie-
kowi/żeby wſzyſtek świát pozyſkał/
gdźieby przytym duſze ſwą w niebe-
Roſpuſtno ſpieczeńſtwo záwiodł. Y ſkądżeć tho
ſći krześćiń po wielkiey częśći pochodzi/ iż teraz
ſkiey przy- miedzy ludem Krześćiiáńſkiem wſze
czyná. láka niepobożność bárźiey ſie zágęś-
ćiłá/ niżeli miedzy Zydy álbo pogá-
ny: przetho iż nieuważáią rozumem
od Páná BOgá przez wiárę oświe-
conym (ktory grzechámi záćmiony
bywa) co ná tym należy wyſtąpić
przećiw Bogu/y zgwałćić ná krzćie
poprzyśiężony zakon iego/dla már-
nych á ſzkodliwie omylnych rzeczy
tego

tego świátá. A zaśie tákowa niero-
zważność pochodzi naywięcey z nie
wiádomośći y nieumieiętnośći rze-
czy do zbáwienia należących. Kto-
Nieumieie- rá w tych náſzych kráinách/ y thych
tność nie- czáſow gdy ſie ſobie naymędrſzymi
ktorych być zdádząc / ni o czym więcey iáko
Krześćiiá- o Wierze gádamy/ ieſt ták wielka/
now. iż wiele ſie miedzy námi thákowych
Krześćiian nayduie/o iákich czytá-
Dźie: 19 a my w Dźieiách Apoſtolſkich: ktorzy
będąc pytáni od Apoſtołow ś. ieſli
z wiárą Duchá ś. przyięli/odpowie
dźieli/iż áni o tym ſłycháli/ áby był
iáki Duch ś. Tákżeć y theraz wiele
ieſt tákowych Krześćiiánow/ktorzy
nie tylko żeby náuki zbáwieniu ſwe-
mu pothrzebne vmieć / álbo y rozu-
mieć mieli/ále y o nikthorych nigdy
nieſłycháli. Ná ktorych ſie prawdźi
wie ściąga ono z czego niekiedy Pá
Zydo: 5 c. weł ś. ſtroffował żydowſkiego náro
du Krześćiiány : iż oni kthorzy po-
winni byli być zá Miſtrze w náuce

 Krze-

Krześcijáńskiey/ tak iákoby drugich
nauczáć mogli/stali sie nieukami ál-
bo żaczkámi/ nie doskonáłego pokár-
mu/ále mleká/ iáko máłe dziatki po-
trzebuiacymi. Tymżeć sposobem y
teraz sthárszy ludzie Krześcijáńscy
mieliby młodszych wiáry náuczáć/ie
Gálá 6. a dni z dobrey woli á miłości Krześci-
1 Tim: 2 d áńskiey/ drudzy záśie z powinnośći/
iáko rodzice dziatek/álbo kmotrowie
krześnych swoich. A ono cześtokroć
sami w rzeczach tákowych niemniey
nauki potrzebuia. Czym sie wielkie
záwiedzienie duszne z obu stron dzie-
ie. Gdyż ná krzćie świetym zá wiá-
re máłych dziatek kmotrowie Panu
Bogu y Kościołowi przyrzekáia/ iż
ia dorozszy zgiszcza; ktore iednák zgi-
szczenie bez nauki y wiadomości być
Rzym 10 c niemoże/ wedle Páwłá ś. mowiace-
go: Wiárá iest z słuchánia/ á słuchá-
nie przez słowo Boże. Bacząc to te-
dy ś. Concilium Trydentskie/wydá-
ło do thego Kátechism bárzo sposo-
bny

bny/ wedle ktoregoby Pásterze kto-
rym to należy / owieczki swe rzeczy
tych zbáwiennych nauczáć mogli.
Ale iż wiele iesth v nas ludzi thákо- Przyczyná wydánia tego Kátechismu.
wych/ktorzy tám tych nauk álbo nie
rozumieia/álbo choć rozumieiac / te-
dy álbo w długim czythániu ich so-
bie tesknia/ álbo ich drugim ku sná-
dnemu poięciu krotce podawáć nie-
vmieia: zá czym sie ludzie do inszych
Kátechismow obłedliwych álbo po-
deyzrzanych vćiekáia. Thedy z they
przyczyny / ia ku pothrzebie swey y
owieczek swych spisałem zá pomoca
Páńską ten Kátechism/iáki mi sie ku
tey rzeczy sposobny być zdał: Y ro-
zdzieliłem gi ná thrzy rowne cześci/
przez pytánie y odpowiedź/ áby sie
tym snádniey ludowi pospolitemu
w Kośćiele/y domá czásu pothrzeby
przekłádáć mogł. Ktory gdy potym
do wiádomości niktorych ludzi po-
bożnych y godnych przyszedł / zdało
sie im to/ábych gi ku pospolithemu
pożytko-

pożytkowi Kośćiołá Krześćiyáńskie go powßechnego wydáł/ czegom ia nieodmowił. Tho iednák ſobie przy tym oſobliwie wáruiac / iż ieſliby ſie w nim nálázło / co nieopátrznie nápiſanego/ żeby tho nie żadnemu złemu vmyſłowi/ale nieobacżeniu przyczytano á wßyſtko pod rozſadek Kośćiołá Powßechnego poddano było. Coby też zaſie dußnego pożytku kto z tad odnioſł / áby z emna Páná Bogá z tego chwalił/ iego łaſce y dárom to wßyſtko przyczytáiac : á zá mie niegodnego ſługe iego / żeby w modlitwach ſwych Páná Bogá proſić nie zániechywał.

Porzadek

Porzadek rozdziału tego Kátechiſmu.

KATEchiſm albo náuká krothká Krześćiyáńſka/ záſadzona ieſt ná wiadomośći trzech Cnot od BOgá wlanych/ Wiáry/ Nádźieie/ y miłośći Krześćiyáńſkiey.

Pierwßa cżeść tedy Kátechiſmu ieſt/ o Wierze á o Nádźieiey.

Wiárá zámkniona ieſth w Kredźie albo wyznániu Apoſtholſkim y wykładźie iego. Kterego ſummá ieſt o poznániu Troyce świętey/ o ſtworzeniu/ odkupieniu / y vwielbieniu náßym/ kthore ſie dźieie ſpráwa Duchá ś. przez Sákrámenty w Kośćiele Powßechnym.

Wierze záſie przećiwne ieſt niedowiárſtwo POgáńſkie/ Żydowſkie y Odßcżepieńſkie albo Kácerſkie : ktorego iáko dußey ßkodliwego chronić ſie potrzebá.

Nádzieiá sie pokázuie w modlitwie do BOgá.

GDzie po náukách / iáka ma być modlitwá położony iest paćierz y iego wykład. Zátym pozdrowienie Pánny Máryey / obyczay wzywánia świętych / y sposoby niektorych powszednich modlitw Krześćiáńskich.

Wtora część iesth o Miłośći Krześćiáńskiey.

KThora sie pokázuie w pełnieniu Zakonu Bożego. A Zakon Boży w sobie zamyka cztery rzeczy. Bo Pan BOG iedne rzeczy sam roskázuie / w dziesiećiorgu przykazániu swym. Drugie roskázuie przez zwierzchność Kośćiołá swego / iáko przykazánie Kośćielne. Trzećie iáko do zbawienia potrzebne zalecát to iesth uczynki miłosierne. A ná czwarthé iáko zbáwienie ułácniáiące / w Ewángeliey rádzi / iáko sa śluby zakonne. O ktorych wszystkich swym porządkiem náuki wtora część zamyka.

Trzećia część Kátechismu iest o tym co iest Miłośći Krześćiáńskiey przećiwnego.

Tho iest o Grzechu / y o rozmáitych rozdziałach iego / ná grzechy / Pierworodny / Uczynkowe / Powszednie / Smiertelne / Głowne / Duchowi świętemu przećiwne / w Niebo wołáiące / y cudze. ktemu o wiárowániu / y lekárstwach przećiw grzechom.

Zátym o Cnotách świętych grzechom przećiwnych. O dárach Duchá ś. z ktorych Cnoty święte idą / y o błogosławieństwách ktorymi doskonáłość swa biorą. Nákoniec o czterech ostátnich rzeczach káżdego człowieká / ktore go ku pełnieniu zakonu Bożego naywięcey przywieść mogą. Tych rzeczy w osobliwośći z Regestru sie ná końcu dopytasz.

)(

Pierwsza Część Kátechismu/ o Wierze y o Nádzieiey.

☞ Pytanie.

1. Ktore są rzeczy káżdemu Krześcijáninowi nayprostsze mu do zbáwienia wiedzieć potrzebne.

Odpowiedź

Potrzebna mu iest krotka á prosta náuká y wiádomość / b. trzech Cnot Boskich/ ktore wszytkim wiernym ná krzcie świethym przez Duchá ś. wlewáne bywaią. A te są Wiárá Nádzieiá y Miłość krześcijáńska.

b
1. Kor 13 d
1 Timo 1 b
Zydo: 10. d

2. Czemu te trzy cnoty káżdemu do zbáwienia są potrzebne.

Dla

b. Dla thego/ iż przez łáskę Bożą á spráwę Duchá ś. prowádzą człowieká z ciemności á błędow thego świátá / do oświecenia dusznego/ y dostąpienia chwały wieczney.

b
Psalm 15 b
Rzym. 5 a
Efez 5 b. c
Iudás 1 f

3. A iákoż tho te trzy Cnoty święte w nas spráwuią?

b. Wiárá thá nam vkázuie Páná Bogá y prawdziwą drogę do niego/ z ktoreyiesmy byli przez grzech pierworodny vstąpili. c. Nádzieiá záśie tá nas vpewnia/ iż obietnice Boskie łáski Bożey y chwały wieczney/ nam przez wiárę obiecáne / choć się nam trudne być zdádzą nas pewnie niemina. d. A miłość Krześciáńska/ tá przez Duchá ś. zápala sercá násze/ iż Wiárá y Nádzieiá w nas pożyteczna bywa/ przez okázowánie wszelakich pobożnych/ á nam roskázánych vczynkow/ przeciw Bogu y bliźniemu nászemu.

b
Mądr: 1 a
Ian 12 g
17 a
1 Tessá 2 c
Zydo 1 1. b
c
Rzym: 8 c
Zydo 6 d
d
Mát 3. c
~~Ian 12 f~~ Łuk
1 Kor 13.
Efezo 3. c

O Wierze

O Wierze.

4. Co ieſt Wiárá.

b
Mat 3 b b b. JEſt Cnothá od BOga przez
Gala 3. a Duchá ś. cżłowiekowi wlaná/ przez
Efe 2 b 5 c ktora ná duſzy oświecony żywa ku
Zydo i i. mocnemu wierzeniu y náśládowá-
niu tego wßyſtkiego/ co zakon Bo-
c
ży do zbáwienia potrzebnego prze-
Jan 20 g kłada: c. choć tez niewßyſthkiego
i Kor 2 c i 3 c rozumem ogárnać może.
2 Kor. i 7 b

5. Z cżego ſie tey wiáry krot-ko vcżyć mamy

Z Kredá álbo wyznánia Apoſtol-ſkiego/ w ktorym oni roſchodząc ſie po wßyſtkim świećie/ Artykuły wiá-ry powßechney krotko zamknęli.

6. Nowże to wyznánie Apoſtolſkie.

Wierzę w BOgá Ojcá wßechmogącego ſtworzyćiela Niebá y ziemie. Y w JEzuſá Kryſthuſá ſyná

kego

kego iedynego Páná náßego. Ktory ſie pocżął z Duchá ś. národził ſie z Máryey dziewice. Vmęcżon pod Ponćkim Piłatem/ vkrzyżowan/ vmárł y pogrzebion. Zſtąpił do pie-kła/ trzećiego dniá zmartwychwſtał Wſtąpił ná niebioſá/ śiedźi ná práwicy BOGá Oycá wßechmohącego. Z támtąd przyidźie ſądźić żywe y vmárłe/ Wierzę w Duchá ś. świętey Kośćioł Powßechny: świętych obcowánie/ grzechow odpuſzcżenie/ ćiáła zmártwychwſthánie. Y żywoth wiecżny. AMEN.

7. Jáko ſie dźieli to Credo y co w ſobie zamyka?

Dźieli ſie ná dwanaśćie Artykułow/ z ktorych pierwßy ieſt o Bogu Oycu: Drugich ßeść o Synie: á oſtátnich pięć o Duchu świętym/ o Kośćiele/ y o poświęceniu á vwielbieniu náßym.

A ſz

8. A ſą że trzey BOGowie iáko ie tu miánuieſz:

b Nie trzey/ b. ále iedenże ieſt prá
5 Moi 6 a wdźiwy Bog. Bo the trzy perſony
Izái: 43. b Boſkie wyżſzey omienione/ c. to ieſt
44. a Oćiec/Syn/y Duch ś. ácż ſą miedzy
1 Kor 8 b ſobą rożne y káżda z nich ieſth praw
c dźiwym Bogiem: d. wſzakoż wſze
Máth: 3 d chmocność Boſka ludzkiemu rozu
17 a mowi nieogárniona to ſpráwuie iż
Jan 15 d te trzy perſony ſą iednymże BOgiẽ
Pſál 66. b Ktorego dla tey táiemnice Troycą
d święta zowiemy.
Jan 10 f
14. a
Már: 18 d

9. O BOGV Oycu co w Kredźie wierzemy y wyznawamy.

1 Jan 5 b
b Naprzod wyznawamy go być b.
Efez 3. e Oycem wſzechmogącym/ c. dla tego
c iż ſyná ſwego Páná Kryſtuſá/ BO
pſálm 2. b gá ſobie we wſzem rownego/ od wie
Miche 5 a kow/ obyczaiem nam nieogárnio
Jan 1. a nym vrodźił d. Y dla tego téż iż przez
17. a láſkę
Zydo 1. b
Izái 53. e

láſke á miłoſierdźie ſwe/ nas ſobie zá d
ſyny ſpoſobieł/ y z Pánem Kryſthu 5 Moi 32 a
ſem przypuśćił nas do vczeſnictwá Jan 1 b
y dźiedzictwá chwały wieczney. Po 10 d.
tym wyznawamy go theż być f. Rzym 8 c f
ſtworzyćielem niebá y ziemie: gdyż 2 Kor 6 d
on ſłowem á roſkazániem ſwym 1 Jan 3 a
ſtworzył/ to ieſt/ z niſzczego vczynił/ f
niebo y ziemię/ y wſzyſtkie rzeczy kto 1 Mois 1
re ná nich ſą á przythym człowieká pſál 33. b
y wſzyſthek narod ludzki z ćiałem y 148. b
z duſzą: g. ktoremu k woli wſzyſtkie Izái 44 d
inſze rzeczy ſtworzył. h. Ktore ludźie 45 b
y wſzyſtkie inſze ſtworzenia/ mocą y Dźie 17 f
láſką ſwą we wſzem záwżdy ſpráwu Zyd 3 a 11 a
ie y opátruie. Czego gdyby nieczynił Obiá 4. d
wſzytkoby ſie zás wniwecz obróćiło. g
pſalm 8. b
h
pſa 103. d
Maor 11 d
14 a.

O Synie Bożym Pánie Kryſtuśie co w Kredźie wierzemy

Máth 6 d
10. c
1 Piotr 5 e
b
b. Siedm rzeczy albo ártykułow do 1 Tim 3 d
właſnośći oſoby iego/ iáko prawdźi 1 Kor 15 a
wego

wego Boga y człowieka / y do sprá-
wy odkupienia nászego należacych.

11. Ktory ártykuł iesth pierwszy.

b
Łukasz 1. c O imieniu iego. Ktore dla tego ná-
zwáne iesth d. od Anyołá Jezus / c. iż
c
Math 1. d on iest zbáwićielem wszytkiego świá-
Dzieiá 4. b tá d. Krystus záśie dla tego rzeczo-
Filip 2. d ne iesth iż on bedac ná człowieczeń-
d
Łukasz 4. c stwie swym pomázanym pełnośćia
Jan 1. b darow Duchá ś. onych nam też iá-
Efese 4. c ko członkom ćiáłá swego duchowne-
Psal 44. b go / kazdemu wedle potrzeby vdziela.

12. Wtory ártykuł ktory iest

Gdzie go zowiemy synem iego ie-
b
dynym. A to dla tego b. iż Pan Kry-
Psal 109 a stus od wiekow / obyczáiem ducho-
Przypo 8 c wnym á nam nieogárnionym / iest
Jan 8 c g od Bogá Oycá / iáko włásne wyobrá-
Kolose 1 b żenie iego vrodzonym / y Bogu Oycu
Zydow 1 a

we

we wszem rownym y podobnym.
Dla czegoż iest c. iedynym nazwany c
iż inszego okrom niego / BOg Oćiec Jan 1 c 3 b
tym sposobem rodzić niemoże.

13. Trzeći Artykuł ktory iest.

W ktorym Pana Krystusá zowie-
my Panē nászym b. Gdyż on przez b
mekę swą zwalczył Dyabła okrutne- psal 109. a
go morderzá nászego á nas sobie wie- Łukasz 1 g
cznymi á wolnymi sługami vczynił / 1 c
tu w KOśćiele swym y po śmierći Jan 8 d.
w krolestwie niebieskim. Osea 7 d
14 d
Rzy 6. cd
1 kor 6. d

14. A czwarty ártykuł ktory iest.

O poczećiu y národzeniu iego. iż b
tenże Pan Krysthus b. poniżywszy Báruch 3 d
bostwa swego wziął ná sie ciało czło- Filip 2 b
wiecze w żywoćie Panny Máryey / Jan 1. b
c. zá spráwa Duchá ś. bez spráwy c
meskiey. Y pothym sie prawdziwie Máth 1. d
národzić raczył / d. panieństwa Pan- Łukasz 1. d
Gala 4. a

 ny d

Izáj 7. b ny Máryey mathki swey prawdziwey niwczym nienáruszywszy.
Ezech 44. a
Luká: 1. d

15. Piąty Artykuł co nam o tym przekłada.

Mękę y śmierć Páná Krysthusowę/
b
Jan 1. d we/ b. iż on dla dosyć vczynienia zá
3. b grzech nasz BOgu Oycu swemu/ c.
Rzym: 3. c dał się zá nas dobrowolnie vmęczyć:
Zydo 9. c y raczył haniebną y okrutną śmierć
1 Jan 2. a krzyżową podiąć/ ná człowieczeń-
c
Psalm 21. stwie swoim: gdyż bostwo ćierpieć
Mad r 2. d áni vmrzeć niemógło f. y trzy dni w
Izáia 53. grobie wedle ćiáłá vmárłym leżał. A
Luká 18. f to wszystko działo się d. gdy Piłath
Filip 2 a Pońtski/ to iesth rodzic z Pontu/ był
d
Jan 14 d Stárostą w Jeruzalem.
18 b

16. A czemu się Krześćiánie żegnáią krzyżem świętym?

f
Máth 12 e
Márek 16 a
Dzieiá 2. d
a
Lukász 3 a Dla tego b. iż Pan Krystus Hetman nasz ná krzyżu świętym zwyćiężył
23 a

ćiężył Dyabłá okrutnego nieprzyia- b
ćiela naszego. b. Przetoż y my iáko Jan 3 b
rycerze iego/ mamy ten znak zá pia- 12 c
tno y pieczęć Krześćijańską/ y iáko Efez 2. c
zá proporzec y tarczą przećiw vstá- Koloss 2 c
wicznym naiazdom tegoż nieprzyia- b
ćiela naszego. Zyd 11. a
13 c
Ezech 9 b
1 Kor. 1 c
Galá 6 d
Obiá 7 a

17. Jáko dawny iest ten zwyczay żegnánia krzyżem świętym/ y co zá taiemnice zámyka.

Wedle świadecthwá dawnych Doktorow Kośćiołá powszechnego/ poszedł iescze z nauki Apostolskiey/ ktorzy tákże y potomkowie ich/ tego żegnánia krzyżem ś. do káżdey iák-miarz sprawy vżywáć byli zwykli. A kthemu zámyka w sobie osobliwą taiemnicę. Bo gdy czyniemy znak krzyżá ś. od czołá do pierśi álbo żywotá/ przez to znáczemy iż Pan Krystus

Vide Tertullianũ lib. de Corona militis

stus

b stus b. mądrość Boga Oycá swego/ rá
Przypo 8 c czył ná niskość ziemie zstąpić / y z
1 Kor 1. d panny czystey sie národzić. Gdy zá
sie na przeżki wypełniamy tenże znák
krzyża s. od lewego ramienia do pra
wego/ dawamy tym znáć c. skuthek
c Izáiá 41. c tego národzenia iego/ tho iesth áby
Efeze 1 d nas przeniósł z lewice potępienia/ ná
práwice dusznego zbawienia.

18. Artykuł szósty o tym kto- ry iest.

O zstąpieniu do piekłow/ y zmar-
b twychwstaniu Páná Krystusowym
Psalm 15 b b. Bo skoro Pan Krysthus ná krzy-
Ekle 24 d żu skonał / zaraz z strony dusze swey
Dzie 2 d błogosławioney do piekłow dobro-
13 e Obiáw 1 d wolnie mocą Boską zstąpił c. Y tám
1 Piot 3 d skróciwszy moc Száthańską nad po-
c bożnymi duszámi/ one wszytkie z tam
Ozea 13 d tąd wielką mocą wywiodł. Y po
Zách 9 c tym trzeciego dniá / dusze thák świ
Luká 11 c wiąsno z ciáłem swym świętym/ ro
Kolos 2 c
Efez 7 d

ko te

ko też d. niektore insze dusze świethe d Math 27 f
z ciáły ich zmarłymi (a to dla pew-
nieyszego świádectwá zmartwych-
wstánia swego) złączywszy f. wstał f
zmartwych pospołu z nimi/ od śmier Már 28 a c
ći ku błogosławionemu á wieczne- Jan 20 20.
mu żywotowi g. zosthawuiąc nam Dzie 10 f
też w tym przykład y moc przyszłe- 1 Kor 15 a
go zmartwychwstania nászego. g Jan 11 d
Rzym 8 c

19. A ostatni siodmy ártykuł o czym iest 1 Kor 15 c

O w niebo wstąpieniu Páná Kry
stusowym/ y o sądnym dniu. b
Bo Pan Krystus b. we czterdzie- Dzieiá 1 a
ści dni po zmartwychwsthaniu
swym/ c. przy bytności y widzeniu c
Apostołow swoich/ mocą swą Boską Már 16 d
wstąpił nad wszysthkie niebiosa: y Jan 3 b 6 g
tám usiadł ná práwicy BOga Oy- Dzie 1 b
cá swego : będąc iemu wedle Bo- Efez 4 b
stwá/ iáko przedtym od wiekow we- Zydo 1 a c
wszem rowny / y wedle człowieczeń- 1 Piot 3 d

stwá

stwá stawaiac sie nad wszystkie An-
yoly y świethe vbłogosłáwiony. d.
Tám ztad záśie/ciáłu dnia sadnego/
przyidzie z chwała y Máiestathem
wielkim strászliwie w obłoku sedzić
wszysthkie ludzie żywe y vmarłe/ f.
ktorzy sie też nátychmiásth żywymi
sthaná g. y odda kazdemu wieczna
zapłate dobra albo zła / według v-
czynkow iego.

20. O Duchu ś: co w Krze- dzie wierzymy.

b. To iż on iest BOgiem prawdzi-
wym od Oycá y Syna od wiekow
pochodzacym. A chociá Bog Oćiec
y syn z strony bostwá/ sa też c. Du-
chami y niemniey świetymi. Wszá-
koż osobliwie te persone Duchem ś.
zowiemy/ d. iż oná niewidomym o-
byczáiem/ spráwuie w nas skuthki
poświecenia nászego/ przez the po-
śrzodki/ ktore Pan Krystus w Ko-
śćiele swym do tego zostawić raczył.

d
psál 49 a
75 b
Máth 25 c
Luká 21 e
Dzieia 1 b
10 g
2 Kor 5 b
Obiá 1 b
20 d
f
1 Kor 5 g
1 Tes 4 d
g
Efes 12 d
Máth 16 d
Obiá 14 c
b
1 Moy 1 a
Luká. 1 d
Jan 15 d
1 Pet 1 c
c
Jan 4 d
2 Kor 3 d
d
Jan 3 b
Rzym: 8 a
1 Kor 1 d
12 a
Dzie 1 c

A o

21. A o Kośćiele powszech- chnym co wierzyć mamy?

b. Kośćiołem tu zowiemy zebránie
ludzi w iedności wiary y miłości
Krześćiyáńskiey zgromádzonych. Kto-
ry zowiemy c. Powszechnym dla
trzech przyczyn/to iest iż wszedzie/ iż
v wszystkich/iż záwzdy á nie odmien-
nie iest w iedności wiary náuki y spo-
łeczności Krześćiyáńskiey zgromádzo-
ny. d. Przetoż kacerstwá ktorych sie
teraz tak wiele ziáwiło/ poniewaz sa
pokatne/rozerwáne nowe y odmien-
ne/ f. Kośćiołem práwym Krystuso-
wym być niemoga.

22. A świethym czemu Koś- ciół zowiemy.

b. Iż w nim á nie gdzie indzie dzie-
ie sie poświecenie á vspráwiedliwie-
nie nasze: á tho przez Sákrámenty
świete/y insze pośrzodki ktore Pan
Krysthus do tehgo postánowił. c.

b
2 Párá 7 b
Dzie 11 b
Gala 3 d
c
psa 34 c
Isai 2 a
66 f
Efez 4 a
Vincẽtius
Lirinensis
contra pro
phanas hæ
resũ noua-
tiones ante
ãnos 1100
d
5 Mo: 13 a
32. c
Math 7 c.
24 b.
Efez 4 c
Filip 3. d
2 Tim 3. b
2 Piot 2.
Psalm 25 b
Obia 2 a b
b
psalm 67.
Luka 24 f
Efez 1 d f

D Prze-

5 Moi 23. c Przetoż kto sie od iedności tego Ko-
c
Jan 17. a ściola wytaczy / vczesnicthwa łaski
1 Piot: 3 d Bożey żadna miara brać niemoże.
1. Jan 1.
Judas c

23. A świethych obcowánie w tym Kościele iáko sie rozumie.

b
b. Iż wszystcy kthorzy przez żywa
Psal 118. b wiare są członkami tego Kościołá/
Jan 17 c maia społeczność y vczesnictwo o-
Rzym 11 c fiar/modlitw/y inszych zasług/ktore
Efes 4 a sie od ludzi wiernych w nim dzie-
Kolo 1. d ia: c. własnie iako w ciele człowie-
c
1 Kor 12 c czym członki spolnie sobie pomocne
Efe 3 a są. d. Kthemu iż z onym Kościołē
d
Luka 15 b Niebieskim mamy thez vczesnictwo
Galát 4 d gdy sie w nim święci za nas modla
Kol 1. b y modlitwy nasze Bogu ofiaruia: a
Zyd 12 f my ie thu iako przyiacioły BOże
Obia 5: 6. chwalemy/y onych o przyczyne pro-
simy.

24. POświecenie á vwielbienie nasze iako sie dzieie?

Tym

b
b. Tym porzadkiem iaki tu w Kre-
dzie iesth oznaczony. c. Bo naprzod Rzym 8 f
c
dzieie sie tu na duszy przez odpusczé- Luka 5 e
nie grzechow pothym na ciele przez
zmartwychwstanie: a nakoniec ná
ciele y na duszy pospołu przez vwiel-
bienie/tho iesth otrzymanie żywota
b
wiecznego. Márk 8 a
18. b

25. Jakoż sie dzieie odpusczénie grzechow.

Jan 20 e
1 Kor 4 a
c
Dzieie sie w Kościele BOżym/ b. Miche 7 d
przez Kaplany na to porzadnie po- Rzym 3 c
wołáne y posłane: a tho nie własna- Efez 3 b
d
mocą ich/ c. ale mocą Bożą przez za- Eze 18 33 e
sługe Pana Krystusowe: d. gdy sie Luk 3 b 15 a
f
kto do tego sposobi przez prawdzi- 2 Krol 12 c
wa pokute. Kthora f. trzech rzeczy Luk 15 d e
g
potrzebuie. Naprzod g. skruchy to 5 Mo 4 e
iest żebysmy prawdziwie za grzechy Joel 2 c 2e
żalowali/a napotym żywota polep- Luka 7 f
szyć wola mieli. Wtore h. spowiedzi Ekle 21 a
abysmy wszystkie grzechy ktoresmy Obia 2 a

 za b

h za pilnym rozmyślaniem wspámie-
3 Moiż 16. táć mogli / przed Kapłanem cale/
& g prawdźiwie á żałobliwie powiedźie-
Przy 28. b li/y rozgrzeszenia prośili. Trzecie ke
Jaku 5 d dosyć vczynienia / żebyśmy pokutę
1 Jan 1 c kthora kapłan náznáczy wypełnili/
k y bliźnim naszym szkody albo krzyw-
Mát 3 b 5 c dy vczynione nádgrodźili.
Luka 3 b 5
5 19 b
Jan 9 a
1 Kor 11 g

26. Do odpuszczenia grzechow co iescze więcey należy.

Mogą sie thez thu policzyć insze
Sákrámenty świethe. Kthorych z
pokutą/ (o kthorey sie iuż mowiło)
h iest b. siedm. Krzest przez ktory sie
Josue 6 duchownie odradzamy. Bierzmo-
4 Krole 4 f wánie kthorym śmiałość bierzemy
5. c ku wyznawániu wiáry nászey y wo-
iowániu przećiw nieprzyiaćielom
duszným. Ciáło y krew Páńska/kto-
rym pośilenie y pomnożenie bierze-
my ku zgłádzeniu grzechow/á náby-
ćiu wszelákiey pobożnośći. Małżeń-

stwem zá sie lud Krześćijáński wedle
ćiáłá/ á kápłáństhwem wedle duchá/
ku budowániu kośćiołá Bożego ro-
zmnażány bywa. c Nákoniec iest o- Marek 6 b
statnie pomázánie/ ktore człowieko- Jakub 5 c
wi do pobożnego skonánia/ y ześćia
z tego świátá dopomaga.

27. O Sákrámenćie krztu co iest naypotrzebnieyszego wiedźieć.

Trzy rzeczy. Pierwsza/ iż b. oble- b
wánie zwierzchnie/ woda/ z mowie- 4 Kro 5 c
niem słow: Ja ciebie krzcę w imie Máth 28 d
Oycá/ y Syná/ y Duchá ś. znáczy y Jan 3 a
sprawuie przez Duchá ś. omyćie du Rzym 6 a
szne od wszysthkich grzechow thego Efeze 5 e
ktory sie krzći: y zatym thez c. włá- Żyd 10 d
nie łáski Bożey y cnot á darow nie- 1 Piotr 3 d
bieskich/ przez kthore stawa sie z nie- c
wolniká Szátáńskiego synem Bo- Dźieiá 2 f
żym y dźiedźicem chwały wieczney. Tita 3 b
Druga d. iż wiare zwierzchnia do

d krztu potrzebna w małych dziath-
Math 18 b kach poki niedorosłą / przyimuie ná
19 b się Kościoł święty / a tho w osobie
1 Kor 7 c kmotrow albo kmoszek. Ktorzy prze-
1 Jan 2 b to p lnie thego dogledać maią / aby
Gala 6 a krześnich / w naukach do zbawie-
nia potrzebnych / dobrze wychowa-
ni byli.

f Trzecia f. czásu niebespieczeństwá
2 Moi 4 f o zdrowiu dzieciathká / gdy kápłaná
Jan 4 a ták pretko dostáć trudno / może ká-
Filip 1 c żdy człowiek świecki / y niewiasthá /
krzest mianowániem odpráwić. By
iedno ten kto mienuie na głowie al-
bo kthorym przedniejszym członku /
woda choćia nie święconą polewa-
iąc albo doth kaiąc / dobrze wymá-
wiał the słowa: Ja ciebie krzczę w
imię Oycá y Syna y Ducha ś. A
żeby też miał thę wolą okrzćić ono
dziecie / albo tho vczynić co Kościoł
w takowych rzeczach czynić zwykł.
A takowy krzest / acz czásu potrzeby
iest ważny: wszakoż potrzebá aby zá
czásem

złóżem pothym przez kapłaná było
przydano krzyzmo / y insze ceremonie
ie do krztu należące / g. ktorych Ko- g
ściół dla wiela y ważnych taiemnic S. Diony-
ieszcze od Apostołow vżywa. sius libr. de
Eccl. Hier.
cap. 2.

28. A o Potwierdzeniu álbo Bierzmowániu co mamy rozumieć

To iż też iest iednym z siedmi Sá-
kramentow Kościelnych. b. Kto- b
rym przez zwierzchnie pomázanie 5 Moi 34 e
krzyżmem na czele / z mowieniem pe- Dzie 6 b
wnych słow świetych / bierze on czło- 8 c 19 a
wiek we wnatrz na duszy łaskę Bo-
żą / do tego aby wiárę na krzcie przy-
iętą śmiele wyznawał / y mężnie prze-
ciw nieprzyacielom dusznym woio-
wał. Skad się znaczy / iako ten Sá-
krament kazdemu Krześcijánino-
wi iest potrzebny. Bo bez niego mo- c
że być zbáwion ten / kto do przyięćia acz
iego przyść niemogł: c. wszakoż kto- c
by Psalm 80

by go chcąc zaniedbał ten śmiertel-
nie grzeszy. O drugich Sakramen-
ciech pothym ná swych mieyscach
vsłyszysz.

29. O zmartwychwsthániu ciał y odpłácie/ wieczney/ co wierzyć mamy

b   b. Iż w dzień sądny/ ná głos Páná
Job 19 d   Krystusá sędziego spráwiedliwego
Ezech 37   wszytcy ludzie zmárli dobrzy y źli/ w
Jan 5 e   tychże ciáłach kthore thu pomárły
2 Kor 5 b   zmartwych wstáną. Gdzie c. dawa-
c Soffo 1 c   szy pierwey ciezki rachunek ze wszyt-
Mala 3 a   kich vczynkow/ słow y myśli swoich/
Rzym 14 c d   d: dobrzy w ciáłach pieknych a v-
Mala 4 a   wielbionych / będą podniesieni do
Filip 3 d   krolestwá niebieskiego/ y tham wie-
1 Tesál 4 d   cznie w obliczu BOżym kocháć się
5 d f   będą. f. Źli záśie w ciáłach grubych
Izai 34 a   ciezkich y szkárádych przepadną się
Luka 17 g   z Dyabły do piekłá ná pothepienie y
ogień wieczny.

Aktoż

30. A ktoż idzie ná męki Czyścowe.

Po Sądnym dniu iuż Czyścu nie
będzie/ iedno Niebo á Piekło/ b. y   b Máth 25 d
do ktoregokolwiek z tych dwu/ kaž-
da duszá dostáć się musi. Ale przed   c
sądnym dniem pokázuie się c. z pis-   2 Mách 12
má s. tákie mieysce/ w ktorym du-   Máth 12 c
sze ná drodze zbáwienney będące/ d.   1 Kor 3 c
iedno iż zá grzechy swe ná thym ś-   d Eklez 5 b
wiecie pokuty niewypełniły/ f. przez   2 Krol 12 c
ogień oczyszczone bywáią/ áby bez žá-   1 Ján 1 c
dney g. zmázy do krolestwá Niebie-   f
skiego wniść mogły. Ktore miey-   Psálm 65 c Malách 3 a
sce słusznie dla tego czyścem iest ná-   g
zwane. h. Ząá tákimi tylko duszá-   Psálm 14 c
mi/ modlitwy się dzieią w Kośćiele   Obiá 1 g
powszechnym/ á nie zá tymi kthore   h Eklez 9 c
iuż są zbáwione/ álbo pothepione.   1 Jan 5 d
Bo dobrym tákowa pomoc iest nie
potrzebna/ á złym záśie nie pożyte-
czna. AMEN b. wykłada się   b
tak iest: álbo niech się nam sthanie   1 Kor. 14 c

E   ieko

iako thu wierzymy y wyznawamy.

31. Wierze co iesth przeciwnego.

Niedowiarstwo: ktore iest troiakie. POgańskie/ ZYdowskie/ y Kacyrskie. b. Bo Pogani Bogá prawdziwego zgołá znáć niechca/ ale przez bałwochwálstwo/ rzeczy stworzone zá Bogi chwala. c. Zydzi zásie/ ácz Bogá iedne chwala/ wssákoż Troyce świetey/ Páná Krystusá iáko odkupiciela nássego/ y iego Zakonu nowego zgoła nieprzyimuia/ d. ále wstárych cieniach zakonu Moizessowego vpornie trwáia. f. Kácyrze tez choć stáry y nowy Zakon pospołu známi przyimuia. g. Wssakoż złym á pokatnym rozumieniem iego/ y wyłaczeniem sie od Kościołá/ nowe á rozmáite błedy przeciw stárożytney á iedaostayney náuce Kościołá powssechnego wmyslaia

b Joh 21 b
Madro. 13.
Rzym. 1 c
c Jan 5 f 8
Rzym 10
w dziei. 13.
d 2 Kor. 3 d
do Zid. 10 á
f Mát 7 c
1 Timo. 1 b
do Tit. 1 d
g 4 Moi: 16
Mát. 24 b
1 Kor 11 d
2 Kor 3 b 11 c
do Zid 13 b
2 Pio. 2 d 3 d
1 Ján 2 6 4 a

slája/ h. y wiele duss ludzkich zá sobá ná potepienie záwodza.

h Mát 23 b
2 Tim. 3 c
Obia. 19. d

32. Tákowe niedowiárstwá iáko sa szkodliwe.

Okrom thego iż b. dla nich Pan Bog rozmáicie tu ná świecie y cáłe Krolestwá karze. Tedy ktho w nich vpornie trwa/ c. dusse swa ná pewne pothepienie záwodzi. d. Bo sam Pan Krystus vsty swemi powiedział: kto niewierzy iuż iest osadzony. f. Gdyż kożdy kto w Kościele powssechnym nie iest/ pod moca Dyabelska iest: y iego wiará y dobre vczynki do zbawienia mu nic nie pomoga.

b Izai 1 b
Jere. 11 b
44 b
Luk. 19 g
1 Kor. 10 b
c Przyp. 21. c
Ecclesi. 2 c
4 Ezd. 15 a
Zyd. 3 d 6 á
d Ján 3 c d
f Já 20 f 15 a
1 Kor. 5 a
2 Tim. 2 d
1 Piotr 3 d
2 Jan c

33. A z tákimi ludźmi w niedowiárstwie bedacymi/ godzi sie wiernemu obcowáć.

E ij Jesli

b. Jeśli nie są bluźniercámi/ álbo w błedzie swym vpornymi/ tedy tē ktho w wierze swey dobrze iest vgruntowány może z nimi vcześćiáć sthárájac sie o pozyskánie ich. c. Ale bluźniercow á vpornych trzebá sie pilnie chronić: okrom tego gdy w iákiey potrzebie doczesney/ á nie około nabożeństwá/ z niemi kto sprá wá/ nabożeństwu swemu nieprzećiwna mieć muśi.

b Lukász 15 á. Tyt. 14 a. 2 Kor. 9 d. 10 g. 2 Tess. 3 d.
c Psálm 110. 4 Moisz. 16 c. 2 Kor. 6 c. Rzym. 16 c. 2 Tim. 2 b. Tit. 3 c. 2 Ján d.

O wtorey cnoćie Bożkiey/ tho iest o Nádźieiey.

34. Nádźieia ná cżym należy?

Ná thym b. ábyśmy pewnie vfáli Pánu Bogu/ iż te obietnice kthore przez wiáre obiecuie/ choćia sie nam trudne y dálekie być zdádzą/ pewnie nam ziśćí: nie tylko ná onym świećie/

b Psal. 26 a d. Ekklesi. 34. Rzym 5 a. Żyd 10 g. 2 Kor. 4 d.

ćie/ ále też y ná tym/ w rzecżách do żywotá y zbáwienia náßego potrzebnych: c. Gdy go iedno przez modlitwe nabożnie oto prosić bedźiemy.

c Psal. 4. 9 d. Jan 16 d.

35. Co iest Modlitwá?

Modlithwá nabożna/ iest b. rozmowá nieiáka z Pánem BOgiem Oycem náßym/ ktora vsty albo niekiedy sámym sercem cżyniemy/ albo go o przyßłe dobrá dußne y ćielesne proßac/ álbo mu zá przeßłe dźiekuiac. c. Bo tho oboie modlithwá zámyka.

b 1 Moi. 18 d. Psal. 112 á. Rzym 8 e. 1 Tim. 2 a. 1 Krole: 1 c.
c Psálm 49 c. Lukas 17 d. Philip. 4 b. Kolos. 4 a. 1 Tess. 5 d.

36. Jáko iest Modlitwá potrzebna/ y co iey zá pożythek.

Łácno sie z tego opisánia iey dorozumieć możeß. b. Bo naprzod wielka to iest zacność z Pánem Bogiē mowić. Ale y to niemnieyßa/ c. Iż

b 1 Moi. 18 d. 5 Moi: 4 c d. Rzym. 8.

e my będąc na tym świecie/ gdzie ćia
Psálm 90 ſtko á vſtáwicznie od Dyablow ták
Izai 65 d możnych nieprzyiaciol naſzych ku-
Lukaſz 11 b ſzeni bywamy/ y w potrzebách ták
Jan 16 f wielkich duſznych y ćieleſnych ſami
Rzym. 5 a ſobie pomoc niemożemy/ thedy ſie
Ephes. 2 d nam iednák w tym do Páná Bogá
Jákub 5 d beſpiecznie wolno vćiekáć/ iáko do
tego ktory wſzyſtko czego nam po-
trzebá łácno może vczynić/ y czyni
też to rad/ gdyż nas iáko ſyny ſwe
miluie.

37. Czegoż potrzebá do modlithwy áby wyſłuchána byłá.

b Tego áby ſie dziáłá b. w imię Pá-
Já 14 b 16 d ná Kryſthuſowe. Co pięć rzeczy w
c ſobie zamyka. Naprzod c. wiárę:
Ekleſi. 18 c ábyſmy o Pánie Kryſtuſie/ y o tym
Rzym 10 c wſzyſtkim co on w Kośćiele ſwym
do Zid. 11 b roſkázuie/ dobrze trzymáli: á nám-
Mat. 11 b
Jákub 1 a.
niey

niey w tym niewątpieli/ iż Pā Bog
ktorego proſimy/ wſzyſtko nam po-
trzebne dáć może y chce. Powtore d
trzebá d. pokory/ ábyſmy w modli Judit 9 d
twie/ nie ſámey godnośći álbo zá- Ekleſi. 35 c
ſługam náſzym/ ále więcey dobrotli Daniel 9 e
wośći Boſkiey á záſłudze Páná Kri Luka 18 b
ſtuſowey vfáli. Trzećia/ f. ábyſmy f
o te rzeczy prośili/ ktore zákonowi Mát. 20 c
Páná Kryſtuſowemu y zbáwieniu 2 Kor. 12 b
náſzemu nie ſą przećiwne/ iáko ni- Jáku: 4 a
żey vſłyſzyż. Czwartha/ g. ábyſmy 1 Jan 5 c
modląc ſie niemieli ná ſobie grze- g
chu śmiertelnego/ ábowiem żáłuiąc Izai 59 66
zań/ mieli ſie go wolą iáko narych- Já 9 f 15 a
ley ſpowiádáć. h. Nákoniec/ ábyś- 1 Jan 3 d
my z vczćiwośćią ku BOgu przy- h
ſthoyną/ y z nabożnym rozmyſlá- Ekleſ. 35 e
niem tego co mowiemy modlithwę Mát 6 a
odpráwowáli. k. A choć záraz wy- 1 Kor 14 c
ſłucháni niebywamy w niey nie v- k
ſtawáli. 2 Moi. 17 c
Lukaſ. 11 a
2 Kor. 12 b

38. O ktorez rzeczy prośić mamy.

Naprzod

b
Pſalm 26 b — b. Naprzod y nawiecey o łáſkę Bo-
Math 6 d — ża/ o kroleſtwo niebieſkie/ y o to wſ-
Jan 16 d — ßyſtko co do zbawienia náßego na-
leży: y o oddalenie od nas tego wſ-
ßyſtkiego co nam do thego záwa-
c
dzą. c. Potym też o te doczesne rze-
Przyp 30 b — czy/ do potrzeby tylko á nie do roſko-
1 Tim. 6 b — ßy albo zbythku należace. d. Ale w
Jakub 4 a — tych doczesnych/ mamy tho ſpuß-
d
Dániel 3 b — czáć ná wola Boża/ kthory wie ieſli
Mát. 26 d — nam thákowe rzeczy do zbáwienia
Rzym. 8 e — záwadzić moga/ y dla tegoż niekie-
dy nas w nich niewyſłuchywa.

39. Ktoraż Modlitwá ieſt do tego naſpoſobnieyſza.

Niemáß lepßey/ ani być może/ nád
Mát 6 b — te ktora ſam Pan Kryſtus vczynił
Luká. 11 a — y oney nam vżywáć roſkazał/ kto-
ra Paćierzem zowiemy. Bo w pier-
wßych trzech prozbách zámykáiaſie
te wßyſtkie rzeczy/ na ktorych chwa-
łá Boża y zbáwienie náße należy: á
w czte-

w czterzech poſlednich the ktore ży-
wotowi náßemu doczesnemu zſtro-
ny ćiáłá y duße ſa potrzebne.

40. Mowże Modlitwę Páńſka.

Oycże náß ktorys ieſt w niebieſiech
Swieć ſie imię thwoie. Przydż
Kroleſthwo thwoie. Bądź thwa
wola/ iáko w niebie thák ná ziemi.
Chlebá náßego powßedniego day
nam dźiſia. A odpuść nam náße
winy/ iáko y my odpuſzczamy ná-
ßym winowáycom. A nie wwodź
nas ná pokußenie. Ale nas zbaw o-
dezłego. Amen.

41. Jáko mam rozumieć the słowá: Oycże nás ktorys ieſt w niebieſiech.

b
Wthych słowách ieſt b. nieiákie — Ekleſi 18 c
c
przygothowánie do dobrey modli-
twy. c. Bo zowąc BOgá Oycem/ — pſál. 101 c
vfamy

Lukáß 11 b vfámy mu iż nas iáko synow wy-
1 Jan 3 d słucha. d. A dawamy też znáć iż iá-
d ko práwi synowie wolą iego we w-
Mala. 1 b ßem pełnimi. f. A tho słowko (w
1 Piotr 1 c niebiesiech) vpomina nas o mocy
f iego/ iż wßysthko dla nas vczynić
Psá. 120 122 może. g. A ktemu/ iż iáko on iesth
1 Tim. 6 c Oycem Niebieskim/ ták my też rze-
g czy niebieskich napilniey ßukáć y v
Math. 6 d niego prosić mamy. h. Gdy záśie
Phili. 3 d mowiemy/ Oycze nász á nie moy/
Kolos. 3 a dawamy znáć iż bráterstwo y mi-
h łość ze wßysthkimi bliźnimi w cále
Ekles: 13 c zachowuiemy/ y w poleczności Ko-
34 d ściołá powßechnego mießkamy.
Mat: 18 c
Málá: 2 d

42. A pierwsza prozbá iáko się rozumie/ Swięć się Jmie twoie:

b Jákobyś rzekł. b. Jześ mie Boże
Jzá. 43 c Oycze człowiekiem dla tego stwo-
Obiá: 5 c rzył/ abym ćie y imię twe święte tu
19 a ná ziemi iáko być może/ á po śmier
ći wie-

ći wiecznie y doskonale w towárzy-
sthwie Anyołow/ y inßych Swię-
thych chwalił. The-
c dy ćię o tho proßę ábyś mie łáską
Psálm 33 a swą do thego wspomagał/ c. iáko-
Ekle: 43 d bych się powinność swą tu żyiąc do-
Mat: 5 b brze odpráwował. A we wßech sprá-
1 Kor: 10 g wách swych ogladał się ná chwałę
Kolos: 3 c imienia twego świętego.

43. A wtora prozbá iáko się rozumie/ Przydź Krolestwo twoie:

b
2 Moi 33 c Tu naprzod prosiemy b. o Krole-
Psál: 79 b stwo Niebieskie/ ábyie nā Bog O-
Jan 16 d ćiec po śmierći dáć raczył. Potym
Ephesi 3 c áby pokismy tu ná świećie/ w nas
c vstało c. krolestwo Dyabelskie/ tho
Job 41. d iest/ złe pożądliwośći náße/ kthore
Luka: 11 c nas do grzechu przywodzą. d. Ale
Rzym: 6 b że by sam Pan Bog w sercách ná-
2 Piot 2 d ßych krolował: pomagáiąc nam
d do pełnienia thego wßystkiego/ co
Luk 19 c d iest wola y roskazánie iego/ ku zbá-
Rzym 12 a
1 Tess 4 a

 wieniu

wieniu naszemu.

44. Trzecią prozbę iáko mamy rozumieć/ Bądź wola thwoia iáko w Niebie tak y ná ziemi:

b. Iż temu áby Pan Bog w nas
b krolowal/ często sie zła á do grzechu
5 Moi 6 a skłonna wola nászá przeciwi/ álbo
Iere 17 d vpornie odrzucáiąc/ álbo wykładá-
Rzym 7 c iąc sobie ináczey wolą Bożą/ wedle
Iacub 1 b pożadliwości swych. Tedy tu pro-
c simy c. áby Pan BOg woli nászey
Psalm 50 b wspomoc raczył/ żebysmy bez wsze-
Przyp 16 b lákiego zbrániánia/ we wszem pelni-
Kánt 5 d li wolą Bożą. d. Iáko czynią świę-
2 Kor 3 a ći w niebie: ktory będąc wolni od
Philip 2 b wszelákich pokus/ we wszem sie z wo-
d Psal 102 e
Matt 22 c lą Bożą zgadzáią.

45. A czwartha prozbá iáko sie rozumie/ Chlebá nászego powszedniego day nam dzisia:

Thu prosimy áby nas Pan BOg
opátrzyć raczył b. troiákim chlebē/
ćiału y duszy nászey pothrzebnym. b
Naprzod c. chlebem doczesnym/ to Luk 11 c
iest żywnośćią/ odzieniem/ y wszy- c
stkimi potrzebámi/ kthorych do ży- Psál 144 c
wota ćielesnego potrzebuiemy: d. Przyp 39 c
ktore bez błogosłáwieństwá Bożego Mátt 6 d
choć zá naywiętszym stárániem ná- d
szym sporo nam iść niemogą. f. Po Przyp 10 c
thym o chleb duszny słowá Bożego Aggeus 1
y náuk niebieskich/ kthorym duszá Iákub 4
nászá nákarmiona y posilona być f
wa. g. Nákoniec o on chleb przená- 5 Moi 8 a
świętszy ćiáłá y krwie Páńskiey/ kto- Mát 4 a
rym duszá nászá odżywienia z grze- g
chow/ mężności przećiw nieprzy- 3 Krol 19 b
iaćiołom dusznym/ y wszeláckiey do- Ian 6
skonáłości dostępuie. A ten troiáki Psalm 22
chleb/ powszednim dla tego zowie- h
my/ h. iż o doczesny niemamy ná Matth 6 d
16 b

 dálekie

do Zyd. 13 a

dálekie száſy zbytniego á przezduſz-
nego ſtárania czynić: a tego też o-
boiego chlebá duſznego/ mamy iá-
ko naczęśći być może/ ku poſileniu
duſze náſzey od Szátáná vſtáwicz-
nie vtrapioney vżywáć.

46. Piatha prozbá iáko ſie wykłada/ Odpuść nam náſze winy/ iáko y my odpuſzczamy náſzym winowaycom:

b Job 15 b, Pſalm 50 á, Ekleſi 7 c, Iákub 3 a

Ponieważ w tych doczeſnych zá-
bawách y pokuſach tego świátá b.
trudno ſie grzechu ácz nie powſze-
dniego vſtrzedz możemy. Przetho
proſimy/ áby nam Pan BOg ra-
czył przepuśćić grzechy náſze. c. Co
ábyſmy tym pewniey vproſili/ przy
pominamy miłość Krześćiáńſka/ kto
rą my też bliźnim náſzym pokázu-
iemy/ odpuſzczáiac im dla PAná
Bogá

c Ekleſ 28 a, Math 18 d, Lukaſ 6 d

Bogá wſzyſtkie krzywdy náſze: d. á-
lbo tych w ktorych ſzkodę mamy
vrzedownie á bez wſzelákiey wáś-
ni ná nich dochodząc. f. Otoż kto
tego nie czyni/ ten ſam przećiw ſo-
bie proſi/ áby iáko on nád bliźnim/
ták też Pan Bog nád nim pomſt-
ſwą miáſto odpuſzczenia pokazał.

d Mát 18 b, 1 Kor 6
f Mat 6 b, Márek 11 c

47. A w ſoſtey prozbie o co proſimy/ A nie wodź nas ná pokuſzenie:

b. Pan Bog nikogo ku złemu nie
kuſi. c. Ale iż nas ſzátan y włáſna
pożadliwość náſza kuſi: á Pá Bog
tho dopuſzcza dla doświadczánia
ieśli mu prawdziwie ſłużymy. d.
Tedy tu o to proſimy/ áby nas nád
możność náſze kuśić niedopuſzczał/
ále do tego dopomogł/ iákobyſmy
the pokuſy mocnie zwyćiężáć/ f. á
tym ſobie łáſkę iego záſługowáć mo
gli.

b Jákub 1 b, 1 Teſſ 3 b
c 5 Moi 13 á, Tobi 12 c, 1 Piot 4 c
d 1 Kor 10 c, 2 Piot 2 b, Obiá 3 c
f Mądro 3 á, 1 Piot 1 a

A ſiodma

48. A siodma osthátnia pro
zbá iáko sie rozumie/ Ale
nas zbaw odezłego:

b — b. Iż ten doczesny żywot nász iest
Job 7 a — podległy wielkim a rozmáitym nie-
1 Piot 5 c — bespieczeństwam dusznym y ciele-
Obiá 12 c — snym/ kthorych sie sámi przez sie v-
c
psálm 33 b — strzedz niemożemy. c. Tedy prosie-
90 c — my áby nas Pan Bog raczył przez
4 Krole 6 d — Anyoły swe strzedz od wszego złego/
Do Zid 1 d — to iest od grzechu/ d. zá ktorym w-
d
Ekles 17 d — szystko insze złe na nas przychodzi/
Jerem 2 d — cokolwiek tu ná duszy y ná ciele szko
Jan 5 c — dliwego odnosiemy.

49. Czemu Krześciánie do
Paćierzá pozdrowienie Pán-
ny Máriey przydawáią:

b
2 Mách 15 c — Dlathego b. iż Anyołowie y inszy
Luká 15 b — świeći ktorzy iuż w niebie kroluią/
Jan 17 d — iáko nadostoynieysze członki násze/
1 Korin 12 — modlą sie tham zá námi/ y modli-
Obiá 5 b
8 a — twy

thwy násze Pánu Bogu ofiáruią:
Przetoż my też słusznie ie też tu b. w
Pánie BOdze chwalemy/ y ich o — b
przyczyne prosimy. c. A iż Pánná — psál 150 a
Mária iáko prawdziwa Mathká — c
Boża/ przednieysze nád świetymi — pieśń 8 b
mieysce w niebie ma/ tedy przetho — psál 45 a
do niey skoro po Paćierzu/ to poz- — Luk 1 e
drowienie czyniemy/ d. aby zá przy — d
czyna iey modlitwá nászá przez Pa — 3 Krol 2 d
ćierz vczyniona v Paná Bogá przy — Jan 2 a
iemnieysza byłá.

50. Iákoż ia pozdrawiámy:

Tym pozdrowieniem/ ktorego po- — b
czatek b. Anyoł Gabriel przy zwiá — Luk 1 c
stowániu: pośrzodek c. Elżbietá ś. — c
á ostatek Kośćioł ś. złożył. Ktore — Luk 1 e
iest tákowe.
Pozdrowioná bądź Mária: łaski
pełna: Pan z toba: Błogosłáwio-
náś ty miedzy niewiestámi: Y bło
gosłáwion owoc żywothá thwego/
IESVS CHRISTVS.

Swieta Maria mátko Boża modl sie za námi grzesznymi/ teraz y czá- su skonánia naszego. Amen.

51. Ku czemuż sie ściągá tho pozdrowienie Pánny Máryey?

b
Naprzod przez nie b. z powinną wdzięcznością wspominami ono niewymowne dobrodzieystwo Bo- skie/ iż z vpádłego á stráconego na rodu ludzkiego/ c. tę Pánnę obráć y do tego godną spráwić raczył/ á- by sie nam przez nię zbawienie ná- sze otworzyło. d. Przytym też słu- sznie chwalimy y wystawiamy the naswietszą Pánnę/ iż oná sámá do tego godna náleziona byłá/ f. aby bez zmázy wszelakiego grzechu/ y bez narusenia pánieństwá swego/ przez syná swego Páná Krystusá g tho wszystko nam przywrociłá/ co nam byłá pirwsza mátká nasza Je- wá

Eklesi 9 d / Kolos i b / Iudit 13 d / c / i Moi 3 c / Luk: i c / d / Przy 3i d / Luk i e iiij / Iudit 15 f / 16 e / f / Ester 15 c / Piesn 4 b / Izái 66 c / Mátth i d / g / i Moi 3 c / Luk i c / Gálá. 4 a

wá przestępstwem swym vtráciłá. h. Dla thegoż słusznie sie osobliwey przyczynie iey/ iáko posrzedniczkiey naszey do Páná Krystusá/ w thym pozdrowieniu odlecamy.

h / Iudit 8 d / S. Gregorius Naziãzenus / S. Bernardus.

52. Częsthoż sie potrzebá modlić?

b. Pan Krystus roskázuie sie vstá- wicznie modlić: tho iest w káżdey spráwie ná Páná Bogá pámiętáć/ ábysmy wszysthko ku chwale iego czynili. c. Ale osobliwie mamy sie modlić w káżdey potrzebie nászey: przy nabożeństwie w Kościele: rá- no wstháiac/ kłádac sie: przy poży- wániu pokármow nászych/ y gdy pro pace dzwonią.

b / Luk 18 a / i Kori 10 g / Ephe. 6 / c / 2 Krol. 22 á / psál 54 c

53. Jákoż tákowe modlitwy czynić mamy?

The modlitwy możemy przez Pa-

ćierz nabożnie rozważony odpráwić: gdyż wszystkie modlitwy w sobie zámyka/ iákoś słyszał. Wszákoż

b przy Paćierzu b. w potrzebách nászych / sámá pothrzebá náuczy o co prosić mamy. c. Przy Mszey w Kośćiele mamy śie modlić zá wszystkie potrzeby Krześćiáńskie pospolite y własne ktoreby śie z wolą Bożą zgadzáły/ á zwłaszczá o te ktore wiec Kápłan po kazániu záleca. d. Kładac śie naprzod krothko sobie wspomnieć przednieysze spráwy dnia przeszłego/ y zá dobre PAnu Bogu dziekowáć/ á zá złe żálowáć/ á mieć śie ich wolą spowiádáć. f. Potym poruczywszy śie Pánu Bogu y Krzyżem świetym śie przeżegnawszy do spánia śie vkłáść.

Margin: b / psá. 49 c 119 / 2 Párá. 20 c / Iákub 5 c / c / 3 Krole. 8 c / Izái. 56 c / Báruch 1 c / 1 Tim. 2 a / d / Iob 11 d / Psál 140 a / 131 a / Przyp. 3 c / f / Psalm 4 c / 90 b

54. A tych drugich czásow iáko śie modlić mamy:

Ráno przeżegnawszy śie Krzyżem S.

S. y Pánu Bogu zá bespieczeństwo oney nocy podziekowawszy b. poruczyć mu w opieke sámego śiebie / y wszystkie spráwy swe onego przyszłego dnia. c. Potym przed iedzeniem przez przżegnánie krzyżem świetym y modlitwe iáka być może/ mamy prośić PAná BOGá o błogosłáwienie onych pokármow/ á po iedzeniu zá nie mu podziekowáć/ áby nam były pożyteczne ku zdrowiu dusznemu y ćielesnemu. Ná koniec d. poránu gdy pro pace dzwonią/ thedy przy Paćierzu kilkiem słow ábo nabożnym pomysleniem/ podziekowáć Pánu Bogu zá stworzenie śiebie sámego/ y opátrowánie wszystkimi potrzebnemi rzeczámi. f. A wieczor záśie gdy tákże zádzwonią/ dziekowáć mu zá odkupienie násze. g. A przy thym oboim prośić o pokoy pospolity duszny y ćielesny. W ktorym nas rácz Pánie BOże záchowáć.

Margin: b / Tobi. 4 c / Psalm 16 b / 36 a / c / 5 Moi. 6 b / 8 c / Izái 62 c / w Dzie. 27 f / 1 Tim. 4 b / d / Psal. 58 d / 62 b / Iudit 12 b / f / Mat. 16 c / Luka 24 c / g / Psal 121 b / Ierem. 29 b / 1 Tim 2 a

Wthora część Kátechiſmu.

O trzećiey Cnóćie Boſkiey/ to ieſt o miłośći Krześćijáńſkiey

1 Miłość Krześćijáńſka ná czym należy:

b
Máth 22 d Abyſmy Páná Bogá miłowáli dla
Luk 10 c niego ſámego nádewſzyſtko/ b. tho
c
Math. 5 g ieſt ze wſzyſthkiego ſercá/ duſze y
18 a myſli náſzey/ c. iáko tu w tey ſmier
1 Korin 13 telnośći náſzey być może/ aż ſie da
Epheſ. 3 c libog w niebie tá miłość w nas do
Philip. 3 c końcá wypełni. d. A bliźniego ná
d
1 Jan 4 c ſzego iáko ſamych ſiebie: to ieſt nie
Tob. 4 d czyniąc mu niczego/ czegobyſmy
Mát 7 b.
nie

nie życzyli ſami ſobie/ á to wſzyſtko
przećiw niemu pokázuiac/ coby nam
ſámym miło było. f. Czyniac tho f
wſzyſthko k woley ſámemu Panu Ekleſi. 12 a
Bogu/ y tym ſpoſobem iáko on ro- Math 10 d
ſkázuie. Rzym. 12 a
15 a

2. Jáko ieſt zacna y potrze- bna miłość Krześćijáńſka: 1 Jan 4 d

b
b. Thak ieſt zacna/ iż człowieká w Márek 12 c
zakonie Bożym doſkonałym czyni/ Koloſ 3 c
z Bogiem go ziednacza/ y w niebie 1 Tim 1 b
ſie człowieká nigdy nie puśći. c. A 1 Jan 4
c
zaſie ták ieſt potrzebna/ iż bez niey 1 Korint. 13
wiárá/ nádźieiá/ y wſzyſtkie nalep- 1 Jan 3 c
b
ſze vczynki/ y nákoniec męczennic- Dáni 4 f
two/ łaſki Bożey záſłużyć niemogą w rzec. 10 a
b. Wſzákoż tákowe vczynki bywá- Márek 9 f
c
ią pożyteczne do vznánia ſie z grze- 1 Timo 4 b
d
chow/ do záſłużenia dobr docześ-
nych/ c. do zwyczáiu ku pobożno- Obiaw 18 b
śći/ d. y ku vlżeniu potępienia/ ieſli Luk. 11 d
by thaki człowiek ſzcedł z świátha
bez miłośći Krześćijáńſkiey.

b
do Zid. 11 b

Márek 16 c
Rzym. 3 d
14 d

3 A za nie wiárą bywamy zbáwieni?

c
b. Bez wiáry niepodobna rzecz iest
Izái. 29 d podobáć sie Pánu Bogu. Bo thá
Mát. 7 c iest iákoby fortka zbáwienia násze-
1 Kor. 13 a go. c. Jednoż tá wiárá nie ma być
Jákub 2 c prozna á vmárła/ bo tez táka y Dy-
d
Eklesi 32 d abli máia. d. Ale ma być żywa y
Gálát. 5 a płodna dobrych vczynkow/ pocho-
do Filo. 1 b dzacych z miłośći Krześćijáńskiey/
Jákub 2 d kthora wiáre nieinaczey iáko duszá
1 Jan 2 a ćiáło odżywia. f. Y stadżeć idźie/ iż
f
Psal. 17 b c dobre vczynki przy wierze są do
Mátth 5 c zbáwienia pożyteczne y potrzebne.
19 c 25 d
2 Tim. 2 a
Zid 12 d
Obiáw 2 á
20 d

4. A tákowe pobożne vczynki iáko mamy czynić?

b
Psalm 33 b b. Wiárując sie złego/ á czyniąc do-
Izái. 1 d brze/ wedle tego iáko nas zakon Bo-
Luka. 3 b ży náucza. Bo Pan Krystus mo-
Rzim. 13 c d wi: c. Jeśli mie ktho miłuie będzie
S. Piotr 3 b chował náukę moie. Otoż Pan
c
Jan 14 c

Krysthus w zakonie swym/ iedne rzeczy nam sam przez sie roskázuie: iáko dziesiećioro przykazánie swe. Drugie też roskázuie/ ále przez zwierzchność Kośćioła swego: tho iesth przykazánia Kośćielne. Trzećie iáko do zbáwienia potrzebne nam záleca: iáko są vczynki miłosierne. Czwarte/ iáko do zbáwienia bespieczne/ tylko rádzi/ tho iest ná śluby zakonne. O czym wszystkim porządnie szyrzey vsłyszysz.

Rozdział zakonu Bożego.

5. Mowże dziesiećioro Boże przykazánie.

2 Moi 20 a
Mát. 19 c
Rzim. 13 c
Jácub 2 b

Pierwsze

Jam iest Pan Bog twoy. Niebedziesz miał Bogow inszych przede mną.

Wtore

Niebedziesz brał Jmienia Páná Bogá twego nadáremnie.

Trzećie

Pámietay ábyś dźień świety świe⸗
ćil.

Cżwarthe.

Cżći Oycá y mátke twoie: ábyś dlu⸗
go żyl ná ziemi.

Piate. Niebedźiesz zábijał

Szoſte. Niebedźiesz cudzolożył.

Siodme Niebedźiesz kradł.

Oſme

Nie bedźiesz mowił przećiw bliźnie⸗
mu thwemu fálſzywego świádec⸗
twá.

Dźiewiate

Niebedźiesz pożadał máietnośći bli⸗
źniego twego.

Dźieſiate

Niebedźiesz pożadał żony bliźniego
twego/ áni ſlugi áni ſlużebnice/ áni
wolu/ áni oſlá/ áni żadney rzecży
iego.

Jáko

6 Jáko ſie dźieli tho BOże przykazánie:

Pierwſze troie o tym ieſt/ iáko ma⸗
my miłość przećiw Bogu pokazo⸗
wáć/ ſercem/ vſty/ y vczynkiem.
Oſtatnie ſiedmioro naucża iáko ſie
mamy przećiw bliźniemu zacho⸗
wáć/ zſtrony oſoby y wſzyſtkich rze⸗
czy iego

7 Cżego zákázuie pierwſze przykazánie:

b
Naprzod b. Bałwochwalſthwá: 5 Moi 4 c
gdy kthoo rzecż iáká/ ſtworzona zá Máth 4 b
Bogá chwali: iáwnie/ iáko czynia 1 Kor 8 10 b
c
Pogáni/ álbo c. ſkryćie/ iáko bywa
przez Cżárnokſieſtwo/ guſłá/ cżáry/ 3 Moi. 19 f
20 d
wrożenia/ prákthyki/ żegnánia ok⸗ 5 Moi 18 b
rom nauki Kośćielney czynione/ y Jerem 10 á
przez inſze rzecży thym podobne: 1 Krole. 18 b
w dzie. 19 d
Ktore ſtad ſie rozeznáć moga/ gdy Gálát. 4 b
5 c
ktho vżywa źiela álbo iákiey inſzey
rzecży ſtworzoney do tego do cżego Obiáw. 9 d
21 b

z przyrodzenia mocy niema: álbo
chocby miáłá/ tedy przykładáiac do
d tego wiárę y inßé słowá/ álbo rze-
2 Moi 18 c czy niepotrzebne. d Zákázuie też
4 Moi 11 d wßelákiey superstyciy/ to iest odmie-
1 Krole. 13 b niánia/ przydawánia/ álbo vymo-
Jan 4 c wánia chwały prawdziwego BO-
1 Kor. 11 a d gá/ mimo to iako Kościoł náucza/
w rozmáitych chwałách y Ceremo-
niách/ ktore sobie niekiedy sam lud
pospolity wymyślá/ nád naukę Ko-
f ściełną. f W czym wßystkim trze-
5 Moi 17 b bá sie Kápłanow rosthropnych rá-
Málá. 2 b dźić.
2 Tess. 3

8 A chwalenie obrázow w Kościele nie iestże przeciw temu przykazániu.

Nie iest. Bo my sámych obrázow
b nie chwalemy/ ále w obrázach tho
2 Moi 25 b chwalemy/ b. co sie przez nie zná-
3 Moi 21 b mionuie/ tho iest/ Páná Krystusá/
Josu. 22 e f PAnnę MArią/ y inße Swięthe.
Mądr. 16 a
Jan 3 b Ktorym

e. Ktorym niedawamy iednák tey — e / Izaia. 42 b
chwały naywyżßey/ ktora sámemu — Máth. 4 b
Pánu Bogu iest własna: d. ále ie — d / Psálm 183 c
chwalimy y czćimy iako przyiacio- — Ján 12 d
ły Boże iuż z nim kroluiace: kthore — 17 d / Obiáw 3 d
y sam Pan BOg osobliwie vczćił. — 7 d
f. A przy thym w nich chwalimy — f
też sámego Páná Bogá/ z kthore go — Psál. 150 a
łáski tá wßystká dostoynosć Swię- — 67 g / Máth. 9 a
tych iego pochodzi. — Obiáw 5 c

9 A wtore przykazánie Boże czego zákázuie.

b / 3 Moi 24 c
Naprzod b. Bluźnierstwá/ gdy kto — Job 15 a
mową swą Bogu odeymuie/ to co — 34 d / Máth 12 c
mu należy/ álbo mu przywłaßcza — Judas b
to co iemu należeć niemoże: tháké — Obiá. 13 b
inßym rzeczam świętym. — c
Powthore c. Krzywoprzysięstwá: — 5 Moi 5 b / Ekles. 23 b
gdy kto przysięga okrom prawne- — Sopho 1 b
go nákazánia/ d. á ktemu niepra- — Máth 5 e
wdźiwie/ nierozważnie/ álbo nie v- — Jákub 5 c
d
 czći- — Jerem 4 a

f
4 Moi 6 30 czcziwie y niepothrzebnie. f Nákoń-
5 Moi 23 d niec zakázuie gwałćić ślubow rze-
Eklesi 5 a czy przystoynych Bogu dobrowol
w dźie: 5 a nie obiecanych. Gdyż wolno iesth
1 Tim 5 b kazdemu nic nieposlubowáć/ale po
ślubiwszy niegodźi sie Páná Bogá
g
2 Moi 20 b w obietnicy záwodźić. g Broni
Eklesi 21 d też to przykazánie Boże wszelakiego
Ephes 4 g wspominánia imienia BOżego do
Iákub 3 rzeczy złych álbo niepotrzebnych/ y
1 Piotr 3 b wszeláktego złorzeczeństwá y obráże
nia Páná Bogá ięzykiem nászym.

10. Trzećie przykazánie Boże czego chce po nas:

b
1 Moi 2 a Dwu rzeczy. b. Naprzod roskázu-
2 Moi 31 d ie dźień śiodmy Niedźielny/ y insze
w dźieá 13 świeta Krześćijáńskie swiećić/ tho
Objaw: 1 c iest one ná chwale Bożey y sprawo
wániu zbawienia swego strowić.
c
Psálm 49 b c. Do czego iest potrzebne kázdemu
w dźie 20 b Krześćijaninowi słuchánie Mszey.
d. A przy tym możeliby thedy ká-
zania/

zánia/ y inszego nabożeństwá Krze- d
śćijáńskiego niezaniechywáć. Od Lukász 13 b
czego ći tylko wymowieni bywáia/ w dźie 17 c
kthorzy dla choroby/ niedostátku/
niebespieczeństwá/ álbo iákiey po-
trzeby słhanowi ich przystoyney/
ktorey sie omieszkáć słusznie nie go-
dźi/ w Kośćiele być niemoga. f
f. Powtore zákazuie to przykazánie 2 Moi 20 b
wszelakiey robothy iákieygożkolwiek 5 Moi 5 b
rzemiesła álbo gospodárstwá. g O- Luk 23 g
krō tych rzeczy ktore przed świetē g
álbo po świećie odpráwione/ álbo 1 Mách 2 e
bez znaczney szkody prze iáki story Lukász 13 c
przypadek odłożone być niemoga. 14 a
h. Kthemu zákazuie sprawowánia Jan 7 d
takowych targow/ kthore snadnie h
ná dźień powszedni przełożone być 2 Esdr 16 e
moga. k Nakoniec zákázuie wsze- Máth 22 a
lakich sadow/ okrom gwałtowney Márek 11 e
pothrzeby/álbo iákiey przyczyny/ Ján 2 c
ktoraby sie śćiagáłá ku iákiey pobo- k
żności. Jerem 17 d

A tych

11. A thych kthorzy gwałcą święta co potka:

b Kto we dni święte bez iakiey gwałtowney potrzeby robi/ b. ten naprzod łamie przykazánie BOże/ grzech wielki ná się przywodząc. c. Potym też nietylko oney robocie ktora w ten czás czyni/ ale też inszym/ przeklęstwo BOskie iedna/ iż ku pożytkowi nie przyida. d. A ieszcze gorzey czyni ten ktho we dni święte pijáństwá/ biesiad nievczciwych/ gránia dla zisku/ y inszych grzechow pátrza. Bo nietylko w święto P. Bogá nie błaga zá tho co przeszłych dni zgrzeszył/ iáko był powinien/ ále ná wzgardę iego ieszcze go wiethszymi grzechámi do gniewu y srogiey pomsty pobudza.

b 2 Moi 31 c, 4 Moi 15 d, Jan 9 c
c 5 Moi: 28, Jerem 17 d, Ageasz 1 a
d Izai 1 d 56, Ezech 20 b, Amos 8, Lukász 6 b

12 Czwarte przykazánie Boże co roskázuie:

Oycu

b. Oycu y mátce/ á w osobie ich w kelákim inszym przełożonym c duchownym y d. świeckim/ oddáwáć wszystko kto im co powinien. f. Gdyż káżda zwirzchność od Bogá iest/ y kto się iey przećiwi/ then się Boskiemu postánowieniu przećiwi.

b 1 Moi 21 d, 27 c, Eklesi: 10 c
c 5 Moi 17 c, do Zyd 13 c
d Máth. 22 c, 1 Piot. 2 c
f Mad: 6 a, Rzym 13

13 Synowie ábo corki co po winni rodzicom swym:

Thrzy rzeczy. b. Naprzod miłość/ ktora im pokázowáć máia sercem/ mową/ y vczynkiem/ niegniewáiac ich/ ále náwszem folguiac: c. y czásu niedostátku ich/ wedle możności swey one zákładáiac. Potym winni im d. posłuszeństwo w rzeczách tylko pobożnych á przystoynych. Bo gdźieby do czego złego wiedli/ tam ich słucháć niemáia. f. Nákoniec máia im wyrzedzáć vczćiwość skromnie znosząc/ choćby

b Tobi: c. 4 a, Przyp. 30 c, Eklesi 3 7 c
c Przyp. 18 d, Mát 15 a, 1 Timo 5 á
d 5 Moi 21 c, Ephes. 6 a, Kolos. 3 d, Máth 10 d
f 3 Moi 20 b, Eklesi 3 b

thez od nich w czym obrázeni byli.

14 A rodźicy co powinni dziatkam swym:

b
Tobia. 4 d
Eklesi 23 c
Luk 11 b 15 c
2 Kor 12 c
c
Przyp. 13 d
23 b
Eklesi 30 a
4 1 b
Kolos. 3 c
d
5 Moi 6 a
Tob. 14 b
Eklesi 7 c
30 b

Dwie rzeczy. b. Naprzod wychowánie y opáthrowánie potrzebámi wedle stanu ich/ aż do postánowienia ich. Druga powinni im tez c. kárność (iedno z dobrym bacżeniem) y dobre wychowánie/ aż do doskonałego rozumu ich: d. w rzecżach zbáwienia ich y dobrych obycżaiow dotykáiacych: potym thez w rzecżach kthoreby do vczćiwego postánowienia ich należały.

1 Tim. 3 d

15 A przełożeni z poddánemi swemi co sobie społecżnie powinni:

b
Eze 3 b 34
Jan 10
1 Kor. 4 a
1 Piot 5 a
c
Eklesi. 7 c
33 d

b. Przełożeni Duchowni w rzecżach dusznych c. á Swieccy w rzecżach docżesnych/ máia poddanym álbo

Ephes 6 a
Kolos. 4 á

álbo sługam swym/ to wszystko w cale oddawáć/ co vrzedowi ich/ ku dobremu spráwowaniu y spokoynemu żyćiu ich należy. d. Poddani záśie álbo słudzy/ przełożonym ábo pánom swoim/ powinni sa vczćiwość/ przystoyne posłuszeństhwo/ wierność/ życżliwość/ podatki/ roboty/ y insze powinnośći przystoyne/ káżdego powołaniu słusznie nałeżace. f A to wszystko máia sobie spolnie oddáwáć/ niethylko dla pożythku docżesnego/ álbo dla boiazni/ ale dla Paná Bogá/ ktory też to łáską swą y chwałą wiecżną płáćić obiecuie.

d.
Luk. 12 e f
Rzym. 13 a
1 Kor 7 d
1 Piot. 2 c d
do Tit 2 c

f
Ephes 6 a
Kolos 3 d
1 Piotr 2 d

16 A Mąż z Zoną iáko sie przećiw sobie záchowáć máia:

b
1 Moi 3 c
Tobi. 10 d
Eklesi 26
1 Kor 7. 11 a c

b. Zoná powinna iest vczćiwość y posłuszeństhwo mężowi iáko glowie

wie swey w Pánie Krysthusie.
e
Ephes 5 ef c. Máż záśie ma żone swa we w-
Kolos: 3 d szem opátrowáć/ y oney folgowáć
1 Tim, 2 d iáko ćiálu swemu. A oboie spol-
do Tit 2 a nie powinni sobie miłość/ powin-
1 Pio 3 a b nosć małżeńska/ wiáre/y spolne we
wszem zápomagánie. d. A wtym
d
Tobiász 3 c wszystkim máia przestrzegáć wsze-
6 c 8 a
Ephes. 5 e lákiey pobożnośći y vczćiwośći:
Zidow 13 a poniewaź małżeństwo świete iesth
znákiem onego nadostoynieyszego
złaczenia/ ktore Pan Krystus ma
z Kośćiołem iáko oblubienca swa.

17 Piate przykazánie Boże czego zakázuie:

Wszelákiego obrázenia bliźniego ná-
szego ná osobie iego. Naprzod ná
b
5 Moi 4 b ćiele przez b. meżoboystwo niesprá-
9 a
2 Moi 21 c wiedliwe/ y iákiezkolwiek rozlanie
4 Moi 35 c krwie/ obrázenie/ álbo vkrzywdze-
Máth 19 c nie gwałthowne ábo niesłuszne bli-
26 e
Obiá. 13 c źniego ná ćiele iego. Potym thez

ná rzeczach duszных dotzesnych/iá- Eklesi 41 b
e
ko c. ná dobrey sławie/ gdyby iá Rzym 12 d
kto niesłusznie drugiemu iáwnie á- Ekles 10 cd
bo skrycie odiał álbo iey nárusżył/ Eklesi 28
c d
Y owszem wszeláka nienawiść álbo Iáku 3 4 e
d. zaiathrzenie serdeczne/ mowá
d
przykra a dotkliwa/ y zwierzchna Madr. 2 d
popedliwość/ gdy the rzeczy ida w
14 c
obyczay iákiey waśni álbo pom- Máth 5 c
18 c
sty/ gwałca to przykazánie Boże. Gálát 5 c
1 Jan 3 c

18 A szoste przykazánie czim bywa gwałcone:

b
b. Gdy ktho nieczystośćia ćielesna 1 Kor 5 6 d
ćiáło swe włásne pomázuie/ rozmá- 5 Moi 23 c
itymi nieprzystoynymi obyczáymi Tobi 4 c
ktorych rospustá ludzka náwynáy- Máth. 5 d
19 b
dowálá/ mimo świety stan małżeń- 3 Moi 20 b
ski. Ktory gdy go kto bogoboynie Ezech 22 b
vżywa/ przećiw tákiemu grzecho-
wi lekárstwem pobożnym iest: A
e
záśie kto gi gwałći/ tē srodze c. cu- 4 Moi 5 c
dzołostwem grzeszy przećiw Bogu 5 Moi 22 c
Przyp. 6 c

Ekleſi 23 c bliźniemu ſwemu. d. Grzeßa
Zyd. 13 a teź przećiw themu przykazaniu ći
d
Przy. 6 f 7 ktorzy ku takowym grzechom po-
Ekleſi 9 ab butke dawáia/ iáko ſłowámi y pio-
Mat 5 a d ſnkámi plugáwemi/ dothykániem
Ephes 5 a niewſtydliwym/ y wßelakimi zná-
kámi álbo ſpráwámi wßetecznemi
ktore iedno wymyſlone być moga.

19 Czegoź potrzebuie Małżeńſtwo áby pobożne było:

b
przyp. 5 c b. Małżeńſtwo ieſt oſtáthecznym
i Korin. 7 lekárſthwem przećiw pożądliwoś-
i Teſſá. 4 á ćiam ćieleſnym. Ktorego niź kto
c
Pſál 31 c vźywie/ c. niema opußczáć inßych
34 c lekárſtw przednieyßych y łácniey-
Mad. 6 c ßych/ iáko ſa/ modlitwá/ rozmyſlá-
8 d
nie ſłowa Bożego/ poſty/ niedoſy-
Ekleſi 13 a piánia/ y inße vmartwienia ćiáłá
2 Krol. 11 á y vſtáwiczne roboty á zabáwy vcz
2 Kor. 12 c ćiwe. Pothym gdy the rzeczy
Koloſ 3 a
i Tim. 5 c długo doświadczáne niepomoga/
tedy

thedy przyſtepuiac do Małżeńſtwá d
świethego/ ma ſobie towárzyßa d. 1 Moi 24 a
wedle Bogá ßukáć/ to ieſt praw- Tob 6 c 7 d
dziwey powßechney wiáry/ y kto- 2 Eſo 16 d
ryby f. krewnośćia/ powinowác- przi. 31 b d
twem álbo kmotroſtwem powin- i kor. 7 c g
f
ny nie był: á ktemu ſobie rownego 5 Moi 20 b
wedle ſtanu ſwego ile być może. 3 Moi. 18 c
g. Zá tym trzeba żeby do Małżeń- Marek 6 c
ſtwá przyſthapiło ſpolne á dobro- i Korint 5
g
wolne zezwolenie/ y zwyczáyne w i Moi 24 f
Kośćiele właſnym zápowiedzenie. i Kor. 7 g
Gdyź ſthadlá przymußone álbo Conc. Tri-
ſkryćie czynione/ ważne ne ſa. den: ſeſsio. 24

20 A co ieſt lepßzego Małżeńſtwo czyli czyſtość álbo pánieńſtwo:

b
b. Oboy ſtan ieſt świety y poboż- i kor 7 e g
ny. c. Wßákoź ſtan czyſthośći Zid 13 a
c
ieſt nierownie świetobliwßy y do Madr. 4 á
zbáwienia beſpiecznieyßy/ gdyź ſie Mát. 19 b d
wßyſthek Pánu BOgu oddawa: i kori 7 e g
przetoź

d

Madr 3 c d. przetoż też wierßa zapłáte w nie-
Obiá 14 a bie ma. f. A Małżeńßtwo okrom
f thego/ iż ma pokusy swoie/ gdy go
Tobi 6 c kto nie ták świetobliwie vżywa tá-
1 Kor 7 e ko ten Sacráment świety potrze-
1 Teß. 4 a buie/ g. tedy ießcze zá soba ćiagnie
g
Luká 14 d wiele y wielkich kłopotow/ kthore
1 Kor 7 e od rzeczy zbáwiennych odwodza/
h y grzechu przyczyna bywáia. h Do
Tobiáß 8 a kthorych iednák znoßenia/ bywa
Ekles 7 d
1 Kori 7 c e dawana łáská Boża w tym Sákrá-
mencie/ kto gi godnie/ to iest wy-
spowiádawßy sie grzechow swych
przyimuie.

21 A siodme przykazánie kto-rych rzeczy zábrania?

b

1 Moi 21 c
22 a b. Złodzieystwá y wßelákiego vßko-
Tobi 2 d dzenia bliźniego ná máietności ie-
Ephes 4 f go. Co sie rozmáitymi sposoby dzie-
Obiáw 9 d ie. Jáko kradzieża dobr/ po-
c spolithych álbo cżyich własnych.
Madr 2 b
Izáia 33 a c. Gwałtowym wydzieraniem ál-
Ezech 22 f
Luk 18 b bo

bo Rozboystwem. d. Nieprzywra- d
caniem rzeczy cudzych náleżionych 3 Moi 6 a
f. Swietokradztwem tho iest krá- 5 Moi 22 á
dzieża álbo iákimżekolwiek przywłá- f
ßczániem rzeczy ku chwale Bożey o- Daniel 5
broconych/ álbo tych ktore ná miey- 2 Mách 4 e f
scách świethych chowáne bywáia.
g. Swietokupstwem/ to iest prze- g
dawániem álbo kupowániem rze- 4 Krol 5 e f
czy duchownych z łáski Bożey dár- Máth 10 a
mo pochodzacych/ y inßych kthore w dzie. 8 d
do nich naleza. h. Lichwiárstwem 20 f
to iest/ gdy kto bierze zysk od poży- h
czenia tey rzeczy/ ktorey drugiemu 5 Moi 23 c
pożyczywßy iuż oney Páne nie iest/ 2 Esdre 5
poki mu inßey tákowey nieoddádza psálm 14 d
Jáko sa pieniadze/ żywność/ y inße 54 b
tákowe rzeczy/ kthore gdy sie stra- Ezech. 18 b
wia/ nie te/ ále inße tákowe odda- Luk aß 6 e
wáne bywáia. k. Nokrom tego/ ći k
wßyscy gwałca tho przykazánie/ 3 Moi. 19 g
ktorzy iákimkolwiek obyczáiem/ iá- Eklesi 9 c
wnym ábo skrythym/ bliźniego v- 1 Korin 6. b
krzywdzáia/ by też w rzeczy nam- 1 Teß. 4. b

ßey/

l nieyszey/ l. ktora iednák v tego ko-
2 Krole 12 á go w niey vkrzywdzą/ zá wielka być
Luk 21 a może.

22 A osmym przykazánem czego Pan Bog zákázuie.

b
5 Moi 19 d b. Swiádectwá fałszywego prze-
Przy 25 c ćiw bliźniemu nászemu/ c. Gdzie sie
c
Ma[illegible] c rozumie wszelákie kłamstwo/ ktore
Ekle 7 b záwzdy grzechem iest: y wszelákie v-
Jan 8 f szkodzenie iezykiem bliźniego násze-
Ephes 4 f go. d. A osobliwie w rzeczách są-
d
2 Párá 19 b dowych y thych powinnośćiách/
Przy 17 c ktore ná sobie ćieszkie á niebespiecz-
28 a ne máią/ osoby do sądow należące/
Ma[illegible] 6 iáko Sędziowie/ y Rády ich/ ktor-
Ekle 10 a ny práwo z sobą wiodące/ Swiádá-
Isá 5 e 10 á kowie/ Pisárze/ Prokuráthorowie/
Jan 7 d Woźni y inszy vrzędnicy ku themu
1 Corint. 6 należący. f. Ktorzy wszyscy tego
f
Psálm 81 pilnie przestrzegáć máią/ áby ich od
Abákuk 1 a spráwiedliwośći żadna miłość/ zá-
Mi[illegible] 22 b
Jákob 2 a chowánie/ nienawiść/ álbo boiaźń

nievwodziłá. Gdyż ná sądzie Bo-
skim zosiedli/ y z tego ćieszki rachu-
nek Bogu dádzą.

23 Dźiewiąthe przykazánie czego zákázuie.

Abysmy nietylko iuż mową álbo v-
czynkiem (iákoś przed tym słyszał)
bliźniemu nieszkodźili: ále theż áni b
złą myślą/ iego domu/ b. tho iesth 2 Moi 1 d
sthanu/ obeśćia/ y iákieyżekolwiek 2 Krole 7 b
c
máietnośći niepożądáli. c. Gdyż Przyp 24 a
pożądánie wszelákiey zákazáney rze- Ekle 5 a
18 d
czy/ z vmysłem y gothowośćią ku
wypełnieniu/ Pan Bog ktory prze- Mátt 5 d
nika sercá ludzkie/ zá grzech iuż po- Jákub 1 b
4 a
czyta.

24. A dźieśiątym przykazánie czego Pan Bog zábránia.

Thákowegoż złego pożądánia/ iuż
nie tylko cáłey máietnośći bliźnie-

b 5 Moi 5 c
Iákub 2 b
c Job 31 a
Przyp 4 d
Eklesi 28 d 31 b
Mát 5 d 6 c
2 Piotr 2 b

go nászego: b. ále thez zadney rzeczy z osobná/ iáko zony/ czeládzi/ bydłá/ y wszelákiego dobrá iego. c. A thak dobrze iest strzedz oczu/ y inszych smysłow swoich/ áby sie od tákowych zákazánych rzeczy w czás odwracáły. Gdyz ostroznemu krześciiáninowi/ czego sie pozadáć nie zeydzie/ ná to tez y poyrzec niebespieczno iest.

25 A kthoz iest bliznim nászym ktorego ták miłowáć mamy?

b Eklesi. 13 c
Luk 10 e
Rzym. 13 b
c w Pieś. 2 a
Eklesi 12 a
d Máth 15 a
Eklesi 7 d
Rzym 13 b

b. Káżdy człowiek/ iákiegozkolwie narodu álbo sthanu/ dobry y zły/ ktoremusmy iedno co wedle tey miłości powinni. c. Wszákoz iest w tym wielka rozność. Bo naprzod y nawieccy powinni sobie the miłość spolnie pokázowáć d. rodzicy y inszy przełożeni/ z tymi ktorzy im są poddáni/ iákoś słyszał. f. Pothym

f Rzym 9 a
1 Tim 5 a
g Máth 23 a
Luk 10 f
Jan 13 d
Gálát 6 c
h 3 Moi 19 d
Psal 138 d
Judas 1 d
1 Krolo 24 26 b
Máth 5 g
Rzym 12 d

thym winnismy ia krewnym y iákozkolwiek powinnym. g. Zátym wszystkim wiernym/ iáko bráciey nászey w Pánie Krysthusie. Nákoniec wszystkim ludziom pospolicie/ by tez y niewiernymi byli: ále tylko w rzecząch ktoreby wedle potrzeby przyrodzenia szły/ á wiáry nászey nieobrázáły. h. Tákze y nieprzijaciołom nászym: kthorych grzech w nienawiści mieć/ ále osoby sáme iáko bliźnie násze/ ták iáko y insze/ dla Páná Bogá z sercá miłowáć/ y to im zwirzchnie pokázowáć mamy.

26 Jestze iáka rozność miedzy grzechámi przeciw Bogu á bliźniemu?

b Psálm 31 a 50 d
Jerem 3 a

Okrom tych rozności ktores wyzszey wyrozumieć mogł/ tedy tá tez iesth bárzo potrzebna. b. Iz zá grzechy przeciw Bogu/ dość iest ná

c
Ezech 33 d
2 Moi 22 a
Máth 5 d
Lukász 19 d

sámey pokućie prawdziwey. c. Ale te grzechy przećiw bliźniemu/ w ktorych sie mu thez iáka krzywdá albo szkodá stálá/ ná ćiele/ sławie/ y iákieyżekolwiek máiethnośći iego/ niethylko potrzebuia prawdziwey pokuthy z strony obrażenia Páná Bogá/ ále też y poiednánia z bliźnim/ y nagrody thego wszystkiego w czym on niesłusznie iest vszkodzony. Bez czego pokutá y nawiethsza nie iest wazna.

O przykazániu KOśćielnym.

27. A Kośćiołá powinniżesmy też słucháć?

b
w Pieś 4 c
Izái. 62 b
Eklesi 3 a
Jan 3 d
Gálát 4 d

b. Iż Kośćioł iest oblubienicá Páná Krystusowá/ y máthká nászá/ tedysmy go w rzeczách zbáwienia nászego winni słucháć/ po PAnie Krystusie

Krysthusie/ y dla roskazánia iego: ktory ták mowi: c. Jesli kto Kośćiołá niepostucha/ niechći bedzie zá pogániná y niezbożnego człowieká. d. Y ná drugim mieyscu mowi PAn przełożonym KOśćielnym: ktho was słucha mnie sámego słucha: á kto was wzgardza mnie sámego wzgardza y tego ktory mie posłał.

c
Máth 18 b

d
Lukász 10 c
Jan 13 c
w dziei 15 bg
do Zid 13 c
i Jan 4 b

28 A ktoreż są przykazánia Kośćielne?

Jest ich sześć.

Pierwsze

Dni Swiętych Bożych święćić/ y w vczćiwośći mieć.

Wtore

Mszey ná káżdą Niedźielę y święto słucháć.

Trzećie

Do stołu Bożego przynamniey raz w rok ná Wielkánoc przysthepowáć

wáć/ w Páráchij swey własney.

Czwarte

Spowiádáć się grzechow swych przynamniey raz w rok własnemu Pásthyrzowi swemu/ álbo inszemu z dozwoleniem iego.

Piąte

Posty od Kośćiołá zákázáne pośćić

Szoste

Dźieśięćiny y popłátki Kośćielne spráwiedliwie dáwáć.

29 Czemu KOśćioł dni Swiętych obchodźi y świećić roskázuie?

Dla pięći przyczyn.

Pierwsza

Psal 150 a Aby Páná Bogá w świętych iego chwalono.

Wtora

Ma 10 3 a Abysmy sthąd obaczyli chwałę ktora

ktora oni máią w Niebie. do Zyd. 4 c Obiá. 14 c 21 b

Trzećia

Abysmy ich násládowáli/ rozpámiętywáiąc ich żywot y cnoty/ iáko członkow Páná Krystusowych. Eklesi. 44 1 Korin. 4 d 11 a Zid 6 c 12 á Iákub 5 d

Czwarta

Aby oni zá modlithwą y wzywániem nászym byli tham nászymi przyczyńcámi. Tobiá. 12 c Job 5 a Dániel 3 d Obiáw. 6 c

Piąta

Iż thym chce KOśćioł vczćić święte iáko syny swoie/ ták iáko też oni vczćili Bogá y Kośćioł święty pobożnym żyćiem swym/ poki thu ná świećie byli. psál. 138 b Máth 26 a Jan 12 d

30. Co iesth Msza y co iey zá pożytek?

b. Msza iest ofiárá własna nowego Zakonu: ktora Pan Krystus/ iáko żywa ofiárá nászá/ ná pámiąthkę y obchod b 1 Moi. 14 d psál. 109 b

Zyd. 7 10 c obchod meki swey/ bywa przez Ká
Luk 22 b
1 Korin. 11 f planá ofiárowany / obyczáiem nie
w dzie. 13 a krwawym / pod osobámi chlebá y
wina/ Bogu Oycu/ dla odpußczenia grzechow náßych vsthawicznych: dla dziekowánia Bogu zá dobrodzieystwá iego/ y dla vproßenia
c
wßelákich pothrzeb pobożnych ży-
2 Mách. 12 g wym/ c. y vmarłym na drodze zbáwienney bedacym.

3j. Jáko sie mamy przy słuchániu Mszey spráwowáć?

a
Psálm 21 d a. Nieináczey iákobysmy byli przy
Ján 9 g oney Ofierze meki y śmierći PAná
b
Jan 6 f Krystusowey/ gdy zá nas ná krzy-
1 Korin 11 f żu wisiał. b. Gdyż y tu iest thenże
c
Pan Krystus/ thylko pod osobámi
3 Moi 16 chlebá y winá zákryty: c. y tház o-
23 b
Zid 10 B c fiárá/ iedno iż obyczáiem niekrwá-
d
wym czynioná: d. bo Pan Krys-
Rzym 6 b
tus drugi raz vmieráć niemoże. A Zyd 7 d
ták mamy być przy Mßey z wielka vczćiwośćia y nabożeństwe f. Gdyż
f
ANyołowie świeci przy thym do Zid 1 c
bywaia/ Pánu Krystusowi tham Chrisostomus lib. 6.
przytomnemu chwałe dawáiac/ g. de Sácerdotio
choć ich my okiem ćielesnym widzieć niemożemy. h. Trzebá thez
g
naprzod przy niey mieć skruche zá 4 Krol. 6 d
h
grzechy swoie: k. á pothym sie modlić nabożnie zá wßystkie pobożne Przyp. 15 c
Psál. 50 d
spráwy/ ták pospolite iáko y własne: przed podnoßeniem Ciáłá Bo- Izáiaß 1 c
k
żego zá potrzeby żywych/ á po podnoßeniu zá vmárłe. Powinna thez 1 Tim 2 a
l
rzecż iest wysłucháć cáłey Mßey/ l. 4 Moi 6 d
dla wźiećia przeżegnánia Kepláńskiego/ álbo przynamniey od Epistoly áż do końcá/ á przynamniey do thad kiedy iuż Kápłan Sákráment świety przyimie. Bo ktorzy przed tym odchodza/ m. bywáia v-
m
cześnikámi tylko przygotowánia/ Luk. 14 d
1 Kor 11 g

ale nie sámego pożytku thego stołu świetego/ ktory pożytek tam duchownie przyimuiemy.

32 A o thym nadostoynieyszym Sakrámęcie co rozumieć mamy:

b Mát. 26 c Márek 14 c Łukász 22 b Jan 6 i Kor. 10 d 11 e Do Zid. 13 b b. Iż pod zwierzchnimi osobámi chlebá y winá / y pod namnieysza cząstka ich po poświeceniu / iesth prawdziwe Ciáło Boże/ to iest prawdziwy c. Pan Krystus/ kthory siedzi ná práwicy Bogá Oycá swego: c Ján 6 f d Rzym 6 b Do Zid. 7 d d. Kthory iż wiecey vmieráć niemoże/ tedy záwżdy cáły pod osobámi zostawa/ choćia osoby widome chlebá y winá łamáne/ y obyczáiem ćielesnego pokármu bráne bywáia. Skad sie tez okazuie/ iż przyimowánie f Łuk 24 e w dzie 2 g 20 b f. pod iedna osoba/ kthorego z dawná Kośćioł dla wielkich przyczyn vżywa / iest tákże ważne: poniewaz Pan Krystus

stus wiecey vmieráć/ g. áni dzieło być niemoże. h. A pogothowiu ći co sie przeto od Kośćioła odłaczáia/ od Szátáná bywáia chytrze podchodzeni/ że ich tym poczatkiem do wietszych á dolszych błedow prowádzi. Jáko sie temu teras w wielu przykłádow przypátruiemy.

g i Kor. 1 c i Jan 4 a h Já 6. g 13 d i Kor. 11 d Ekklesi. 21 a 2 Kor. 11 a

33. Co zá pożytki sa godnego przystepowánia:

Naprzod ziednoczenie z pAnem Krystusem/ kthory thák mowi: b Jan 6 f b. Ktho pożywa ćiáłá mego/ y pije krew moie/ we mnie mieszka y ia thez w nim. i Kori. 6 d 2 Kor. 6 d c. Zá czym wiele inszych y wielkich pożythkow idzie. c Rzym: 8 f d. Bo táki człowiek bywa od grzechow dostátecznie oczyszczony/ y ku vwiárowániu ich sposobiony: thák iż Dyabeł/ Swiát/ własne ćiáło/ áni żadna pokusá álbo przećiwność szkodźić mu niemoże. d Łuk. 11 c Do Zyd. 2 c i Jan 3 b f Psál 22. 83 b f. Ale sie w cnotách

Eklesi.24 c cnotách y lasce Bożey dáley á dáley
g pomnażáiac/ ma ná dußy weſele
Psál 41 a wielkie: g. prágnac co nayrychley
Philip. 1 d z Panem ſwym w chwale wieczney
być doſkonale ziednoczony.

34. A przyſtepowánie czeſ mu tylko ná Wielkenoc ieſt roſkazane:

b
2 Moi 12 g b. Dla thego aby KOściół mógł
2 Esdr.13 á znáć / á od ſiebie wyrzucáć thakie
1 Kori 5 b Krześcijány/ kthorzy tak chwalebnym á dußy potrzebnym Sakrámētem gárdza/ álbo go zániedbywáia.
2 Teſſ.3 d
c
3 Krol. 19 b
Psál. 22 b c. Ale dußá náßa będac vſtáwicz-
do Zid.13 b nie od Szatáná kuſzona/ votrzebu-
d
2 Moi.16 f ie czeſto tego chwalebnego pokar-
w Dzie.20 b mu/ ieſli nie d. na káżda Niedziele
f tedy ná vroczyſte Swięta álbo ná
Máth 6 b Suchedni/ f. álbo iáko ſie kto ná-
w Dzie: 2 g cześciey przygotowáć może/ by ie-
g
3 Moi. 7 c dno godnie/ g. to ieſt doſtátecznie
1 Kro. 21 b wyſpowiadawßy ſie grzechow ſwo-
Jerem 11 c
ich/

ich: h. y przynamniey raz przed h
thym pościwßy: A nákoniec czáſu 1 Krole: 9 b
potrzeby/ y bez poſtu/ gdy go ktho 1 Kori. 11 d
ſtrzymáć niemoże álbo niepowinię/
tylko żeby od oney nocy przed przy
ſtepowániem/ nic nie iadł áni pił.

35 A przykazánie o roczney ſpowiedzi iáko ſie rozumie:

b
3 Moi 16 g
przyp. 27 d
Jan 10 a c
c
Kościoł ie dla tego poſtánowił/ b. Eklesi 5 b
áby ácz nic raz w rok Paſtyrze Du- 17 c
chowni mogli wiedzieć o ſumnie- Máth 25 a
niu owieczek ſwoich. c. Ale ktho Luk 13 a e
nikuie zbawienie ſwe/ ma ſie záraz Rzym: 2 a
d
grzechu śmierthelnego/ ſkoro weń Psálm 31 b
61 b
wpádnie ſpowiádać: d. álbo niż
f
tho vczynić może/ zań z vmyſłem Mad:16 d
ſpowiedzi żáłowáć. f. Bo ktho w Eklesi 21 a
grzechu leży/ tego zbawienie ieſt iá- Máth:7 d
ko budowánie ná ledzie niebeſpiecz- 1 Teſſ 5 a
g
ne: g. a ieden grzech drugich mu Ekleſ 9 d
przymnażáć nieprzeſtawa. Eklesi 3 d
7 a
Rzym 1 c

A poſty

36 A poſty iáko mamy po-
ścić?

b
Tobiá 12 b b. Wſthrzymáwáć ſie pewnych á
Joel 2 c od Kośćiołá náznáczonych dniow
Math 6 b od iedzenia mieſá/ mleczná/ y táko-
17 c wych inßych roſkoßnieyßych pokár
c
w dzie: 10 b mow: c. Nie przeto żeby te rzeczy
1 Tim 4 b złe álbo zakazáne były: d. ále żeby-
d ſmy onych dniow/ dla iákiey nabo
pſál 34 c żney pámiathki/ vżywáiac ſłábßych
108 c
Jonás 3 b pokármow/á ktemu tilko raz przez
Gálat 5 c dzień (gdy ſa wigilie álbo inßie po
6 b ſty od KOśćiołá zákazáne) żeby-
1 Kor 7 a my mogli ćiáło naße marthwić/ y
9 d pod poſłußeńſthwo dußey poddá-
f
Máth 4 a wáć: f. átho przykłádem ſamego
9 b Syná Bożego/ Apoſthołow/ y in-
w dzie 13 a ßych Oycow świetych w Kośćie-
2 Kor 6 a le Bożym/ do czáſow naßych ſtate
11 f
g cznie zachowanym. g. Ale mali
Ekleſi 34 d poſt naß v Pana BOga być waż-
Jſáiá. 58 a nieyßy/ trzeba theż/ aby iáko ćiáło
Máth 15 b od pokarmow/ tak dußa od złych
w dzie 23 c vczynkow

vczynkow ſie pośćiła: wiáruiac ſie
oſobliwie tych dniow od wßelákich
złych vczynkow/ á wßelákiey pobo-
żności náſláduiac.

37 Ktore oſoby od poſtu ſa
wymowione?

b. Naprzod ludzie bárzo ſtárzy/ ál- b vide Sūmi
bo bárzo młodzi poki ießcze roſta: ſtas verbo Jeiunium
niemocni/ niewiáſty brzemienne/
y dziathki przydawáiace: żebracy/
ktorzy kiedy y co być może ieść mu
ßa: Ludzie ktorzy álbo ſie ná dále-
kiey drodze vchodza/ álbo domá bár
zo ćießko robia. Wßákoż tákowe
oſoby/ zá wielka tylko potrzeba tro
che ſie pokármem poſilać máia: c. á c
kthemu oſtrożnie/ żeby inßych nie z Máth 17 d
gorßyli. 18 a

38 A ßoſte przykazánie Ko- Rzym 14 c 1 Kor. 8
śćielne o popłátkách Du-
chownych iáko mam
rozumieć?

M Ponie-

b. Poniewaz od Pásterzow Duchownych bierzemy większe dobrodzieystwá duszne: tedy thez godna c. y przez Pismo święte roskazána rzecz iest/ abysmy im tez dobrodzieystwá doczesne czynili/ zwłaszcza ku zywnośći ich nalezące: d Aby zá gotową zywnośćią tym więcey czásu y sposobow mieli do opátrowánia owieczek swoich. Otoz kto im tego zupełnie niepostępuie/ f. tedy sobie y gospodárstwu swemu przeklectwo iedna. g. A iesscze ćięzsze then/ kto dawne nádánia przodkow swoich gwałći/ y Kośćiołowi odeymuiąc sobie ie przywłaszcza.

b 1 Kor 4 a. c 1 Korint 9 1 Moi 47 ef 4 Moi 18 b Eklesi 7 d Rzym 15 f 1 Tim 5 c d 2 Pár 31 a w dzie 6 a 2 Tim 2 a f 2 Párá 31 b Aggeasz 1 w dzie 5 a g Izái. 33 a Daniel 5 2 Máchá 3

O vczynkách miłośiernych.

39 A vczynki ktore nam Pan Krystus záleca ktore są?

Vczynki

b. Vczynki miłośierne. Z ktorych iedne są ćielesne/ tho iest do potrzeby ćiáłá nalezące: a drugie Duchowne/ ktore służą potrzebam dusznym.

b Job 29 c 31 b Psá 36 iub Eklesi 4 ád 1 Tim 5 b 1 Jan 3 c

40 Ktorez są vczynki miłośierne ćielesne.

Jest ich śiedm thákowych.

Pierwszy

Łáknącego nákarmić.

Wtory

Prágnącego nápoić.

Trzeći

Nágiego álbo nie száthnego odźieniem opátrzyć.

Czwarty

Więźniá z rąk okrutnych wybáwić

Piąty

Niemocnego nawiedźić/ y iemu posługę iáko kto moze vczynić.

Szosty

Izái. 58 b Ezech 18 b Math 25 d Psal 40 a Przy. 24 a Zid. 13 a c

Gośćię

Gośćiá potrzebuiącego w dom przyiąć.

c
2 Krole 2 a
Tob 10 2 a
4 c 12 c
4 Eſd 2 b
Ekleſi 22 a
38 b
w dzie 8 a

Siodmy

c. Vmárłego pochowáć/álbo tákąmu poſługę wyrządźić iáko Kośćioł naucza.

41. Duchowne záſie ktore ſą: Jeſt ich druga ſiedm.

b
Ekleſi 19 b d
Máth 18 c
1 Tim 5 a

Pierwſzy

b. Grzeßnego od grzechu odwodźić.

c
Dáni 12 a
Gálát 6 a
Jákub 5 d

Wtory

c. Nievmieiętnego náuczyć/ zwłaßczá rzeczy zbáwiennych.

d
Ekleſi 25 b
Izái 35 a

Trzeći

d. Wątpliwemu ná dobre porádźić

f
Ekleſi 7 d
2 Kor 12 a
1 Teſſ 5 c

Czwarty

f. Smętnego Krześćijáńſkie poćießyć

g
Ekleſi 10 a
Rzym 15 a
Epheſ 4 g

Piąty

g. Winy dla Páná BOgá odpußczáć.

Szoſty

h
Jákub 5 d
4 Mo 16 cg
w dzie 7 g

Szoſty

h. Zá bliźniego/ zwłaßczá zá nieprzyiaćielá ſwego álbo zátwárdziáłego w grzechu Bogá prośić.

k
Prz 20 24 c
Rzym 12 d

Siodmy

k. Krzywdy od nieprzyiaćioł ćierpliwie znośić.

42. A te vczynki miłoſierne iáko ſą v Bogá ważne:

b
Máth. 25 d
Marck 9 f
Ekleſi 17 e

Ták ſą ważne/ b. iż Pan Kryſtus w dźień ſądny przypomina ie w oſtátecznym dekrećie ſwym: thák ie przyimuiąc iákoby ſie właśnie ſámemu dźiáły: y dawáiąc wieczne błogosłáwieńſtwo tym ktorzy ie czynili/ á wieczne potępienie tym ktorzy ich zániechywáli. A nie bez przyczyny: c. Gdyż miłość Krześćijáńſka/ ktora żywotá wiecznego doſtępuiemy/ y wypełnienie zákonu krześćijáńſkiego/ z czynienia tákowych vczynkow nawięcey ſie pokázuie.

c
Luk 10 f
Rzym 13 c
do Gal 5 b
Jákub 2 c
1 Jan 3 e

M iij Bo

d
1 Jan 4 d Bo Pan S. mowi: d. Kto nie mi
łuie bliźniego ſwego/ kthorego wi-
dzi/ niepodobna áby miał Bogá mi-
łowáć ktorego niewidzi.

O porádach Ewánge-liznych.

43. Te zaſie rzeczy ná ktore nam Pan Krystus rádzi ktore ſą:

Te trzy.

a
Mát 10 b Pierwſza b. Vboſtwo dobrowol
19 c d nie podięte: Gdy kto własną má-
w dzie 2 g iętność zgoła opuściwſzy/ ná pro-
4 g
1 Tim 6 b ſthey żywności y odzieniu iákie go
potkáć mogą/ od kogo inſzego rad
c przeſtawa.
Mát 19 b Wtora. c. Dobrowolna Czy-
Madr 8 d
Luk 1 d ſtość: Gdy ſobie kto dla Páná Bo
1 Korin 7 ga/ do naruſzenia iey/ wſzelaką dro
1 Tim 5 d ge záwrze.

Trzecia

Trzecia. d. Posłuſzeńſtwo: kiedy d Matt 16 d
ſie kto iákiemu przełożonemu w ś- Luk 9 c
więtobliwy ſtán żywotá ták poddá 1 Krol 15 e
iż ſie ſwey woley zgołá wyrzecze. Philip 2 a
f. Ktore rzeczy przyiemnieyſze dále- f 4 Moi 6 30
ko BOGu bywáią/ gdy ie ktho do 5 Moi 23 d
śmierći Bogu ſlubem dobrowol- Psál 75 c
nym obowiąże: Jáko czynią wſzy- 118 o
ſcy pobożni Zakonicy/ y Zakonnicz Mát 16 d
19 c
ki w Kośćiele Powſzechnym. g. A 1 Timo 5 d
dla tego ná nie tylko Zakon Boży g
rádzi/ h. iżby ich wſzyſtkim ludziō Máth 16 d
19 b c
zákázowáć trudno: k. á iednák do 1 Korin 7 a
vłácnienia drogi zbáwienney/ ſą h
nád wſzyſtkie inſze vczynki napoży Eklesi 39 c
tecznieyſze: ponieważ ſą przećiwne Mat 6 d
trzemá grzechom naprzednieyſzym 26 d
k
Pyſze/ Łakomſtwu/ y Nieczyſtośći Máth 5 a
ćieleſney. 1 Jan 2 c
1 Kor 9 d
44. Powiedz krothką náuke o záchowániu tych rzeczy do zbáwienia potrzebnych: 2 Tim 2 a

To ſą

To iest krociuchna Suma żywota Krześcijáńskiego. b. Złego zániechawszy/ dobre rzeczy y dobrze czynić: c. złe rzeczy niewinnie ćirpieć: A to oboie Pánu Bogu kwoley czynić: d. y w thym do skonánia swego trwáć.

b
psalm 33 c
i Tim i b
c
Mát 5 a
philip i d
i Piotr 2 d
4 d
d
Galat 6 c
do Zid 12 b

Co nam Pánie Boże day.

Trzećia

TRzećia cżesć Kátechismu.

O Grzechu.

1 Miłośći Krześćijáńskiey co iest przećiwnego:

b. Wszelka niepobożnosć przećiw Bogu y bliźniemu: c. á z they zásie pochodzący grzech: ktory nic inszego nie iest/ iedno przykazania Bożego przestąpienie/ d. sercem/ mową y vczynkiem w czynieniu tych rzeczy ktore są zákazáne/ f. álbo w opuszczániu tych ktore nam są roskazáne.

b
Gala 5 c d
i Kor. 13 b
i Jan 3 b
Jákub 1 c
c
i Jan 3 a
Rzym 3 c 7
Jákub 4 d
d
Mad. 1. 3 b
Math 15 b
f
Mát 21 c

2. Jáko są rożne grzechy:

Jeden iest grzech b. pirworodny/ w ktorym sie wszysthcy prze przestępstwo pierwszych rodzicow naszych

b
Job 14 á
15 b
psál 50 b
Rzym 3 b
5 b d

N rodzie-

rodziemy synámi gniewu y potępie-
c nia: c. ále then bywa zgłádzon ná
Jan 3 a Rzym 6 á krzcie. Drugie grzechy są d. vczyn-
d kowe / ktore sámi dobrowolnie po
Moi 4 a krzcie czyniemy/ álbo z niewiádomo
Ekklesi 15 c d ści/álbo z krewkości/álbo z szczyrey á
Zid 10 e dobrowolney złości. f. A te záśie by-
Jákub 1 c wáią odpuszczone przez pokutę prá-
f Izáiá 1 d wdziwą.
Máth 3 a

w ożie 3 c 3. A Grzechy vczynkowe iáko są rożne?

Jedne są Głowne albo śmiertel-
ne: Drugie Powszednie: Trzecie Du-
chowi świętemu przećiwne: Czwar-
te/ w Niebo wołáiące: Piąte Cudze.

4. Powiedz rożność miedzy śmiertelnymi á powszednymi?

b W thym sie zgadzáią b. iż oboie
Mit 5 c b dźieią śie przećiw przykazániu Bo-
Rzym 3 c żemu.

żemu/ále dáleko rożnie. c. Bo grzech (c) 4 Moi 15 e
śmiertelny iest/gdy kto chcąc y wie- Job 34 c
dząc/álbo też z nie wiádomośći / ále Przyp 2 c
niesłuszney/zuchwále rzecz iáką zaká- Ekklesi 5 a 10 b
zaną vczyni/przećiw Bogu álbo bli- Jerem. 5 f 6 d
źniemu/z znáczną szkodą iego. Prze- d
toż słusznie śmiertelnym iest názwá- Tob 12 c
ny d. ponieważ człowieká pozbawia Mądr. 16 b
łáski Bożey/y czyni go synem Szátá- Ezech 33 c
nskim/y duszę o śmierć wieczną po- Jan 8 c f
tępienia przyprawuie. f. y tháki Rzym 6 d
grzech bez pokuty zgłádzony być nie Ephes: 2 a 5 c
może. g. Ale grzech powszedni dźieie Jákub 1 c
śie z krewkośći/nie obaczenia / ál- f Łuká 13 á
bo w rzeczy bárzo máłey/ktora grze- g
chu nie iest ważna. Dla tegoż łáski Psál 77 e
Bożey człowiekowi nie odeymuie/á- 88 e
le iey tylko nieco nárusza. Ale łácno Przip 24 b
záś sobie Páná Bogá w tym przeie- Jákub 3 a
dna/y krom pokuty/h. przez modli- 1 Jan 1 d 5 d
twe/k. nabożne kropienie święconą b Máth 6 b
wodą/y insze tákowe zwierzchne po- 1 Jan 3 d
bożnośći/nabożnie spráwowáne. k 3 Moi. 5 b

 19 c 4 Moi 5 b

Ezech 47 b
1 Tim. 4 b
Luká 18 c

5 A ktoraż niewiádomość wymawia od grzechu:

b
1 Moi 20 a
29 c
Lukáß 12 f
23 e
1 Tim 1 c
c
4 Kro 17 e
Mad 13 a
Baru 3 d
Jan 3 b
1 Kor 14 g
d
4 Moi 15 c
Job 22 c
34 c
Psálm 35 á
Ephes 4 d
1 Piot 1 c
Judas c

b. Tá tylko ktora nieumyślnie/ ále z potrzeby albo trefunku człowiekowi przychodzi/ y o ktorey sie człowiek pytháć niemogł/ álbo nie był powinien. c. Ale niewiádomość tey przećiwna/ iuż bez grzechu nie iest/ to iest/ gdy kto dla tego grzeßy/ iż nie wie tego/ co mogł/ y był powinien wiedzieć. d. Trzećia ießcze niewiádomość iesth naygorßa: gdy kto dla thego niechce wiedzieć co iest grzechem/ żeby gi iedno bespiecżniey pełnił f. A thakowa nie tylko od grzechu niewymawia / ale gi ießcze więtßym czyni.

f
Mad. 2 c 5
Izaia 27 c
Jer. 20 6 d

6 Grzech śmierthelny iáko iest ßkodliwy.

Z tad

Z tad możeß rozumieć gdziem powiedział iż pozbawia człowieka łáski Bożey/ b. a czyni go synem Szátáńskim. c. Bo zá tym idą wßystkie inße doległośći y utrapienia/ kthore człowiekowi na ßkodliwße wymyślone być mogą. d. Tak iż człowiek grzechem śmierthelnym zmazany/ gdyby sie w tym baczył/ nikczemnieyßy iest niż naypodleyßy robak álbo naśprośnieyße stworzenie thu na świećie: f. A ná onym świećie Oblicza Bożego nigdy nieoglądá y wieczny ogień piekielny w thowárzyßtwie Dyabłow okrutnych ćirpieć będzie.

b
Mad r 2 d
w dzie 13 b
26 e
1 Jan 3 b
2 Piot. 2 d
c
1 Moi 3 b
Eklei 9 d
Eklesi 17 d
Jerem 2 d
d
Psálm 21 á
48 b
Job 20
Izáia 41 f
Jerem 2 g
Obiáw 3 d
22 c
f
Psál 67 á
Lukáß 13 f
do Zid 10 c
2 Piot. 2 b

7. Ktore są grzechy śmierthelne:

b. Wßystkie ktore sie dzieią z złym umysłem przećiw Bogu álbo bliźniemu/ iáko przed tym dokładniey powiedział: Wßakoż iest thako-

b
Job 13
Przyp. 2 b
Izaiáß 1 a
Ephes. 4 d
Galat 5 c

c wych przednieyßych c. ſiedm/ z kto-
Luk 8 á iid rych inße wßytkie pochodza/ kthore
też głownymi zwane bywáia: iako
Pychá/Lakomſtwo/ Nieczyſthość/
Gniew/Obżarſtwo/Zazdrość/ Leni
ſtwo ku ſłużbie Bożey/y ſpráwowá-
d niu zbáwienia ſwego. d. A z tych ie-
1 Jan 2 c ßcze ſa trzy nagłownieyße / z khto
Luk 14 d rych wßytkie inße wyraſtáia. A the
ſa: Pychá/Lákomſthwo/ á pożadli-
f wość ćieleſna. Bo f. Pycha kuſi nas
Job 41 d Szátan: g. Lakomſtwem świat: h.
g á ćieleſna pożadliwośćia naße ćia-
Mad. 14 b ło właſne.
h
do Gálá 5

8 Pycha iako kto grzeſzy.

b
Tobia 4 c b. Naprzod każdy grzech poczatek
Pſál 72 a od Pychy bierze/ gdy człowiek wię-
Ekleſi 10 b cey ſobie iákie omylne dobro doczę-
Ezech 13 d ſne niż Páná BOgá álbo przykazá-
w dzie. 12 d nie iego poważa. Potym Pycha o-
c ſobliwie człowiek grzeßy c. gdy ſobie
Ezech 28 przy-
Obiá. 3 d

przywłaßcza to czego niema: d. á to d
co ma nie themu od kogo ma/ále ſá- 1 Kor 4 b
memu ſobie przypiſuie: y tym ſie nad Jákub 1 c
inße bliżne/ iáka wzgarda ich wy- Luk 18 c
noſi. Gálat 6 a

b
5 Moi 17 b
1 Krol 15 c

9 A z Pychy kthore grzechy pochodza.

Jerem 13 a
Máth 18 c
23 a
c
1 Krol: 2 a
Te ſiedm grzechow. Pierwßy b. Soph. 3 c
Nieposłuſzeńſtwo. Wtory c. Prze- 2 Kor. 10 c 11
chwalánie ſiebie ſámego w iáki zły d
obyczay. Trzeći d. Obłudność z po Job 20 36 b
zwierzchnia tylko świetobliwośćia. Mát. 7 a 23
Czwarty f. Spor/ gdy kto nie ſáma 1 Tim. 4 a
prawda / ále wołániem przewieść f
chce. Piaty g. Vpor / gdy ktho by Przy. 11 a
nagorzey vczynił/ z thego ſie zeprzeć 29 b
nieda. Szoſty h. Niezgoda dla o- 1 Kor 3 a
kazánia zacnośći ſwey nád inſze. g
Siodmy. k. Skrzetność. Gdy kto 1 Moi 49 a
nád powołánie ſwe wyſádza ſie ná 2 Moi 10
to czymby tylko był widźian. h
Ekleſi. 4 d
32 a
Jere 15 c
k. Ekleſ. 7 á d Ekleſi 3 c/ 2 Teſſ. 3 c Philip. 2 a

10. A iáko to ſzkodliwy Grzech:

b
Przyp 8 b Ekleſi 10 a — Okrom tego iż ieſt początkiem wſzyſtkich inſzych grzechow: b. thedy ieſt Panu Bogu ták brzydki y przećiwny/
c
Ekleſi 16 á Izái 14 c Luk. 10 c — c. iż dla niego/ naiprzedniey ſzego Anyolá Lucyferá/ y wiele inſzych z nim z niebá do piekla ſtracil:
d
i Moi 3 a — d. y cześcia też dla niego pierwſze rodźice naſze z Raiu roſkoſznego wygnal.
f
Job 4 d Ekleſi. 16 b 2 Pior. 2 a Judas. 1 b — f. Otoż ieſli Pan BOg then grzech w Anyolách y rodźicach náſzych w onym zacnym ſthanie niewinnośći ſtworzonych/ thak ſrodze pokarał/ thedy daleko ſrodzey ludźie z niego kárác bedźie. Przetoż piſmo mowi
g
Jákub 4 b — g. Bog pyſznym ſie przećiwi á pokornym dawa łáſke ſwoie.

11. A Lákomſtwem iáko kto grzeſzy:

Nietylko

b. Nietylko ten kto cudzey máietnośći niepobożnymi obyczáymi nábywa/ zátrzymawa/ álbo pożada: O czymeś w BOżym przykazániu ſłyſzał: — b psál 9 e Izai 5 b Amos 8 a Abáku. 2 c i Kor. 6 b
c. Ale też kto do własnego á pobożnego zebránia ſwego/ zbytnia miłość y kochánie przykłada/ — c psál. 61 c Ekleſi. 10 b
d. á rzeczy tego świátha nie do potrzeby tylko ćiáłá ſwego/ ále dla iákiego kochánia álbo zbytku vżywa — 31 a Máth 19 c
d Ekleſi 39 c i Tim. 6 c do Żyd. 13 á
f. á z tego co mu nád potrzebe zbywa/ bliźniego czáſu gwalthowney potrzeby iego niezákłada. — f Ekleſi. 12 a Lukaſz 11 e 16 c 2 Korint. 8

12 A Lákomſtwo ktore grzechy płodźi:

Te ſiedm. Pierwſzy. b. Nievżytość álbo nieludzkość ku wſpomagániu bliźniego potrzebuiącego. — b Przyp. 21 b Ekleſi 34 d Jakub 2 c 5 á
Wthory c. Zbythnie á zbáwieniu ſzkodliwe zábieganie pożytkow docześnych. — c Przy. 30 b Ekleſ. 2 d 5 c
Trzecy. d. Wykretność ku oſzukániu á vſzkodzeniu bliźniego. Czwár — Luk. 14 d

d
Przyp. 1 b ty. f. Kłamstwo. Piąty. g. Krzy
30 b
1 Tim. 6 b wo przysięstwo. Którego oboygá
f nietylko v práwá/ ále y w kupowá
3 Moi 19 b niu/ przedawániu/ y wszelákiey ro-
Ephes 4 f zmowie wiárowáć się potrzebá.
g Szosty. h. Gwałcenie spráwiedli-
Psál. 14 wośći y pokoiu pospolite° dla wła
Záchár. 8 c snego pożytku. Siodmy. k. zdrád-
Eklesi. 26 d liwość y niesktrzymánie wiáry.
w dźie 5 a
h
Psalm 9 f
Przyp 22 d

13. Jáko to iest szkodliwy grzech.

k
Izáia 32 a Eklesi 10 b Mát 26 b

b
Máth. 19 c Ták szkodliwy/ iż b. Pan Krystus
Luk. 18 e snadniey powiedział Wielbłądowi
c przeyść vcho igielne niż bogátemu
Job 36 a do Krolestwa niebieskiego. c. Nie
Przyp. 10 c przeto żeby bogáctwá przez się by-
21 a ly złe álbo zákazáne/ d. ále iż bárzo
Eklesi 13 d rzadko bez łákomstwá bywáią.
39 c f. N S. Páwel mowi: Iż ći ktho-
1 Tim. 6 d rzy chcą być bogátymi/ choćia ieszcze nie są/ tedy wpadáią w pokusy
d y sidłá
Przy. 23 a
Eklesi 13 d
31 a

y sidłá Diabelskie ku wiecznemu po Már. 10 e
thepieniu. N owszem Pismo S. g. 1 Tim. 6 b
indziey świadczy/ iż łákomstwo wszego złego korzeniem y początkiem Przyp. 1 b
iest/ h. Ták iż człowiek łákomy du Jákub 4 a
szę swą y wiárę Krześćiáńską v sie- Eklesi 10 b
bie przedayną ma. Ephes. 5 b

1 Timo. 6 b
Kolos. 3 a
Judas c

14 A nieczystość co zá grzech iest.

b. Nieczystośćią tu zowę wszeláką 1 Tess 4 b
złą pożądliwość ćielesną. O ktorey Jákub 1 e
z strony grzechu nieczystego miałeś náukę w Szostym przykazániu
Bożym. Przetoż tu tylko przypomione Obżárstwo Opilstwo/ y zbytnie stroie/ z ktorych grzech nieczysty pochop bierze.

15 Ktoreż grzechy pochodzą z Nieczystośći.

b
Ośm tákowych. Pierwszy. b. Sle- 1 Moi. 19 b
potá duszna ku obaczeniu prawdzi Rzym 1 c
Ephes 4 d

e
3 Krol 11 a
Ekleſi 19 a dziwego dobra duſznego. Wtory.
Ozeá 4. 5 a c. Nierozważność ſthanu ſwego y
d rzeczy oſtátnich. Trzeći/ d. Niew-
Sedzio 16 ſtáwiczność y lekkość wpoſtepkách
3 Eſor 4 c Czwarty. f. Miłość zbytnia ſiebie
Lukáſz 15 c ſámego y tego doczeſnego obłudne-
f
2 Krol 13 b go żywotá. Piathy/ g. Vkwápli-
2 Timo 3 a wość nierozmyſlna do płodzenia
g
2 Krol 11 c grzechow. Szoſty. h. Nienawiść
3 Krol 11 a przećiw Bogu y zakonowi iego.
h Siodmy. k Zbytnia miłość thego
Pſal 10 b świátá. Oſmy l. Roſpacz o ſzczeſli-
Jeremi 3 b wośći przyſzłego żywotá.
k
Ekleſi 4 ja
l
Madroś 2
1 Korin 15

16 A bárzoż ſie Pan BOG Nieczyſtośćia obraża:

á
4 Moi 25 á Ták bárzo/ iż dla niey nietylko a.
1 Kor 10 b ludzie ktorzy ia czynili/ b. ale thez
b wſzyſtkie iakmiarz zwierzetá y pta-
1 Moi 6 b ſztwo potopem záthopił. c. A po-
7 d tym záſie dla niey wſzyſtke kraine
c
1 Moize 19 Sodomſka z ludzmi/ bydłem/ y w-
Judas b

ſzyſtk-

d
ſzyſtkimi rzeczámi ogniem śiárczá- Jerem Lá-
nym z niebá padáiacym wypalił. ment 4 a
d. Co Pan BOg bedzie ſrodzy ka- Mat 10 b
2 Piotr 2 b
rat w Krześćijanach mekámi pie- Jud 1 a 12 e
kielnymi. f. Dla tego/ iż oni ćiáłá Obia 21 d
ſwe w ktorych Duch S. przemieſz- f
kiwa/ thak plugáwa nieczyſtho- 1 Kori 3 d
6 d
śćia pomázuia/ g. y Ducha S. od 2 Kori 6 c
ſiebie wyganiaia.
g
Madr 1 a
1 Kori 6 d

17 A Obżárſtwem kto grzeſzy:

b
5 Moi 21 d
Ekleſ 10 d
Then kto w iedzy álbo w pićiu Ekleſi 31 c
miáre przebiera/ wiecey álbo cześ- 37 d
ćiey iedzac álbo pijac/ niż przyrodze- Rzym 13 d
nie potrzebuie: c. ktore málem ſie 1 Kor 6 c
c
obeydzie/ do tego áby człowiek żyw Ekleſi 29 d
był. d. Grzeſza tez y ći Obżárſtwē 1 Tim 6 b
d
choć thylko do potrzeby iedza álbo
pija/ kiedy roſkoſzne potráwy dla 1 Moi 3 a
25 b
ſmáku tylko pobudzenia/ á nie dla 4 Moi 21 b
pothrzeby wymyſláia/ y kochánia Przyp 21 c
zbytniego w ſmákach vżywáia. f. Lukáſz 15 c

Ktemu y ci kthorzy postow od KOściola posthánowionych bez wielkiey pothrzeby nietrzymáią.

Zydo 12 b, 13 b, Jákub 5 a f, Márek 2 c, Rzym 16 c; do Tita 1 c, Philip 3 d

18 A z Obżárstwá ktore grzechy wyrastáią:

To pięć grzechow. Pierwszy b. Cielesna a nieprzystoyna KRZEsćijáninowi dobra myśl. Wtory c. wielomowność. Trzeći. d. Sprosność y lekkość w posthępkach. Czwarthy. f. Nawathlenie smysłow y rozumu ku sprawam potrzebnym. Piathy g. Zaśnienie w grzechach/ y sprosne plugástwo z zbytku ćielesnego pochodzace.

b 2 Moi 32 b, Izáiász 5 c, Amos 6 b, Ephes 5 d; d 1 Moiz 9 c, 19 f, Dániel 5 a; g 5 Moi 31 e, 32 b, Jerem 25 c, Abáku 2 c; c przyp 10 c. 31á, Márek 6 c; f Eklesi 19 a, Izáiasz 28 c, Zid 12 c

19 Jáko to iest sprosny grzech:

Jest naprzod sprosny b. bo iest przećiw przyrodzeniu/ ktore

b Eklesi 31 b d; Job 12 b. 35 c

ktore bydletá nieme lepiey w tym záchowuią. c. Y dla tego też/ iż ten grzech iest pełen plugástwá y sprosnośći/ y iż człowieká ná wyobrażenie BOskie sthworzonego/ sprosna bestia czyni.

Psálm 48 b; c przyp 23 a, Izáiá 28 c, 56 c d, Luk 15 d, do Tit 1 c

20 A iáko iest niebespieczny:

Jest bárzo niebespieczny. b. Naprzod z strony zdrowia ćielesnego. Bo to rzecz pewna y doswiadczona/ iż ich więcey ginie przez obżárstwo á opilsthwo niż przez miecz/ choćia woyská wielkie zárázem giną. Bo skoro człowiek namniey zie álbo wypije nád przyrodzenie/ ktore málo potrzebuie/ tedy to pewnie wrzodem álbo chorobámi wynidzie.

b 4 Moi 11 a, przypo 23, Eklesi 31, 37 d, Zydo 12 b

21 A z strony dusze iestże też niebespieczny:

Jest ták niebespieczny. b. Iż człowiek

b 1 Moi 19 f

Przyp 20 a wiek pijány ieſt podległy wßyſth-
23 d Ekleſi 26 b kim grzechom/ ktoreby mu ſie ied-
31 d no w on czás nágodziły. c. Dla te-
Epheſ 5 d goż też tháki grzech będzie niekiedy
c karan barziey/ niż kilká inßych.
Izai 5 c 28 Nád to. d. Ten grzech ieſt iáko iá-
Jerem 25 e
1 Kori 10 b ka naglebßa ćiemnicá Dyabelſka/
Jakub 5 b w ktorey ſobie człowieká zniewolo-
d nego chowa/ żeby głoſu Bożego do
Madr 9 c powſtánia zgrzechow vſłyßeć nie-
Ozeáß 4 c
Lukáß 12 c mogł. f. Przethoż Pan Kryſthus
17 f przepowiadáiac ſtráchy dniá ſadne-
f go/ w thym oſobliwie vpomionał/
Lukaß 21 f aby ſercá náße nie były obćiażone
obżarſtwem/ opilſtwem/ albo zby-
tnimi zábáwámi tego świátá: ro-
zumieiac the rzeczy być ludziom do
zbáwienia naßkodliwße.

22 A ſtroiámi zbytnimi iáko kto grzeſzy?

b
3 Moi 19 e Gdy ktho odzienia b. y inßego o-
Jerem 9 g chędożenſthwá ćiáłá ſwego vżywa
ku in-

ku inßemu końcowi/ niż pothrzeba 1 Piot. 3 a
c
przyrodzona vkázuie/ c. to ieſt do 1 Moi. 3 b
nakryćia albo zágrzánia ćiáłá we- d. 9 d
dle ſtanu káżdego. d. Ale ſie w tim Máth. 6 d
wyſadza/ albo pycha nád ſwoy ſtá 1 Tim 6 d
d
albo iáka inßa roſkoßa/ku iakiemuż 3 Moi. 19 d
kolwiek zbytkowi albo roſkoßy ćie- 5 Moi 22 a
leſney. W czym ludzie Krześćijáń- Izái. 3 c d
Ezech 7 e
ſcy/ f. á zwłaßczá białłegłowy bár- 1 Timo 2 c
zo oſtrożne być máia/ aby ſtroiámi f
zbytnimi ſobie y inßym przyczyna 1 Moi. 6 a
grzechu nie były. g. A oſobliwie w Przyp 9 c
11 c
Kośćiele przy chwale Bożey/ gdzie Ekleſi 7 d
Paweł S. ludzie Krześćijáńſkie iá- Judit 16 b
ko Anyoły od złeo pomyślenia wol- g
ne mieć chce. h W czym trzeba by Przyp 7 b
1 Kor. 11 c
im pámiętać ná Bogaczá piekielne- h
go/ ktory choćia ſtroiem ſwym ni- Lukaſ 16 e
kogo niezgorßył/ iednak dla ſáme-
go kocháńia w nim/ miáſto miek-
kiego a koſztownego odzienia/ ogni-
ſtym płomieniem w piekle nawieki
był przyobleczony.

b
1 Moi 4 a
Pſálm 4 b
Ekles 7 b
11 d
Efeſ 4 f g
Koloſ 3 b
Jakub 1 c

23 A Gniew kiedy ieſt grzechem śmiertelnym:

b. W then cżas gdy ktho gniewu przyrodzonego w ſobie niehámuie/ ale gi do ſkutku przywodźi/ ku krzywdzie bliźniemu ſwemu/ záiathrzenie ſercá/ ſłowem przykrym/ álbo vczynkiem: iákoś w piathym Przykazániu Bożym ſłyſzał.

b
Epheſ. 4 g
w dzie 7 g
c
1 Moi 17 g
Eſter 5 c
d
Przyp 29 d
Gálát. 5 c
f
Przy. 27 a
2 Kro 16 b
g
Ekleſi 19 d
21 d
Mát. 22 á
h
1 Moi 4 a
k
Obiá 16 d

24. Ktoreż grzechy pochodzą z Gniewu:

b. Thá ſześć. Pierwſzy. c. Nádętość myſli w ſercu. Wtory. d. Vſzezypliwość w przymowkách. Thrzeći. f. Łáiánie z furia y wołániem. Cżwarty. g. Potwarzy zádawánie. Piaty h. Zwádá y záczynánie woyny. Szoſty. k. Bluźnierſtwo/ gdy ktho niemogac ſie nád cżłowiekiem pomśćić/ Bogu álbo rzeczam

ſwiethym złorzecży.

b
1 Moi. 4 b
3 Moi. 19 d
Ekles. 4 a
Máth 20 b
1 Jan 3 b

25 Zazdrośćia iáko kto grzeſzy:

b. Gdy ktho żáluie że ſie bliźniemu dobrze dzieie/ záyzrzac mu tego dobrá ktore ma/ á wolac aby to ſame go podkáło.

b
1 Mo 37 aa
1 kro 18 b g
c
Przyp 17 a
24 b
1 Moi 30 a
d
Jákub 3 d
1 Piot. 2 a
f
Przy 6 b c
Ekleſi. 28 c
g
Mądr. 1 c
Mát. 20 b
Rzym. 9 d

26 Ktore grzechy pochodzą z zazdrośći:

Te pieć. Pierwſzy. b. Nienawiść y brzydliwość ku bliźniemu. Wtory. c. Rádość z nieſzcześćia bliźniego/ á záſię żáłość z tego gdy ſie mu dobrze wodźi. Trzeći. d. Złe rozumienie y ſzácowánie bliźniego. Cżwarty. f. Rozſiewánie niezgody miedzy ludźmi. Piaty. g. Szemránie przećiw Pánu Bogu/ iákoby on nieſpráwiedliwy był/ iednemu dawáiąc á drugiemu nic.

27 A iáko to iest szkodliwy grzech?

b
Madr. 2 d
Jan 8 f
1 Ján 3 b
c
1 Moiż 3 c
Psál 109 d
1 Piotr 5 c
Obia 12 b c
d
Job 5 a
Przyp 14 d
Madr. 6 d
Eklesi 14 a

b. Naprzod człowiek zazdrośćiwy Dyabłá naśladuie/ c. ktory zayrzac ludziom mieyscá swego w niebie vthráconego/ nas o niełáskę BOża przypráwił/ y teszcze przyprawuie. d. Potym iest przećiw rozumowi. Bo każdy inszy grzech ma iáką táką choćia fałszywą roskosz: á zazdrość tym czego kto komu zayrzy/ prozno człowieká trapi y suszy.

28 A lenistwem iáko ktho grzeszy?

b
Psal. 118 d
b k
Jere 48 b
Ezech. 16 f
Mát 22 a
Luka 24 d
Żyd 12
c
1 Piotr 3 b
Máth 25 b

b. Gdy ktho iesth gnuśnym álbo trudnym do służby Bożey/ y do rzeczy zbáwieniu swemu potrzebnych A gdy w tákowych rzeczach bywa zamárszczonym álbo theskliwym. c. Bo niedosyć iest na tym Krześćijaninowi nie czynić źle/ ale theż trzebá

trzebá klenotem sobie od Páná Bogá zwierzonym dobrze szafowáć/ y nim łaskę Bożą zárabiáć: żeby z niego/ y z czásu mármie vthráconego/ srodze od Pana Bogá sądzon y kárán nie był.

Ekles 9 c
Eklesi 40
15 d
2 Kor 6 a
Ephes 5 d
Obiá 3 d

29 Ktore grzechy z tákiego Lenistwá pochodzą?

b
Przypo 1 c
Izáiasz 1 a
Mát. 23 d
c
psálm 13 a
52 a
Luka 14 d
Rzym. 1 d
d
przyp 2 b
Eklesi 11 b
f
4 Kro 17 b
Jer 3 a 5 a
g
przyp 18 b
Máth 25 c
h
Jerem 18 b
Ephes 4 d

The sześć. Pierwszy. b. Lekkie vważenie woley Bożey/ y zbáwienia swego. Wtory. c. Oderwánie myśli do rzeczy nieprzystoynych. Trzećí. d. Złoczynstwo/ ktore sobie grzechu nizacz niema. Czwarty. f. Záiatrzenie serdeczne ku wypełnieniu swey woley. Piaty. g. Bojaźń ku dobrym vczynkom/ iákoby trudne być miały. Szosty. h. Rozpácz/ gdy sie zda rzecz niepodobna z grzechu ku dobremu powstáć.

30 Kthorych cnot przećiw pirwßym á naßkodliwßym trzemá grzechom nástádowáć mamy:

b
Przyp 11 a b. Przećiwko Pyße/ Pokory ku P.
Judit 9 d Bogu/ ktora śie nawiecey przez po
Luk 14 c korna á nabożna modlitwe pokás-
Jákub 4 c zuie. c. Przećiw Lakomstwu zásie
c
5 Moi 15 b ßczodrobliwośći przez iáłmużne:
Luk 19 b iż kto przed tym cudze niepobożnie
Ephes 4 f zgromadzał/ áby swego własnego
d
Job 33 c bliźniemu pothrzebuiacemu vdzie-
1 Kori 9 d lał. d. A przećiw pożadliwośćiam
2 Korint 6 ćielesnym/ trzebá nástádowáć postu
1 Piotr 2 c y inßego vmartwienia ćielesnego.
f
Tobi 12 b f. Przetoż Anyol Tobiaßewi/ to iá
ko zá taiemnice z niebá powiedział.
Dobra iest modlithwá z postem y
z iáłmużna/ lepiey niż tu nadroßße
skárby ná świećie zgromádzáć.

A grze-

31 A Grzechy przećiw Duchowi świetemu kto- re sa:

The ktore nád zuchwálstwo
przećiw Bogu/ ktore iest w
b
grzechu śmiertelnym/ ießcze Przyp 18 a
b. vpor y zakámiáłość ku zle Jerem 19 d
mu przydawáia. c. Przetoż Záchár 7 c
c
osobliwie Duchowi świethe Madr 1 a
mu sa przećiwne/ iż ratunko- w dzie 7 f
wi iego ku powstániu z nich Zydo: 10 e
d
mieysca niezostawuia: d. dla Math 12 c
tego też trudno bárzo y rzad Lukas 12 b
f
ko do odpußczenia przez po- 1 Jan 5 d
1 Moiz kute przychodza. A iest ich
4 b
2 Krol ßesc. Pierwßy. f. Rospácz
2 f o miłosierdziu Bożym. Wto
g
Jerem ry. g. Zbytnie vfánie w mi- Ekles 2 d
18 b łosierdziu BOżym do kará- 5 a
Ezechi nia grzechow. Trzeći. h Pra Lukás 3 b
33 c
h
wdy zbáwienney przećiw su Márek 3 a
mnieniu przenásládowánie. w dzie 4 c
k
13 b
Psalm Czwarthy. k. Zazdrość bliź- 1 Piotr 2
108
niemu

niemu łáſki BOzey/ y pobożnych ſpraw iego. Piąty. l. Vporne ſercem záthwárdziáłym grzeſzenie. Szoſty. m. Oſtáteczne/ ze wzgárdy á vporu niepokutowánie.

32. A grzechy w Niebo woláiące ktore rozumieſz?

b. Te ktore ſproſnośćią álbo okrućienſthwem ſwym/ iákoby głoſem iákim/ srogiey á rychley pomſty od od Páná Bogá wołáią. A ieſt ich czterzy. Pierwſzy. c. Mężoboyſtwo vmyślnie vczynione. Wthory d. Vćiśnienie vbogich ludzi Trzeći/ f. Zapłátá robotnikow nieſłuſznie iákożkolwiek záhámowána. Czwarty. g. Grzech ſproſny Sodomſki.

33 Cudzymy grzechámi ktore zowieſz?

Ktorych

Mądr 2 d 14 c
1 Jan 3 b
l
Jerem 5 a 8 b
Dozyd 2 c
m
Ekleſi 3 c
Izáiá 28 d
Rzym 2 a
b
Zydo 12 f
c
1 Moi 4 b
2 Moi 21 c
Máth 26 c
Obiáw 6 c
d
2 Moi 3 c 22 d
Job 24
Ekleſi 35 c
f
Ekleſi 34 d
Jákub 5 a
g
1 Moi 18 d
Rzym 1 d
Judás 1 d

b. Ktorych ácz ſámi przez ſie nie czyniemy/ ále przez kogo inſzego: álbo ſie do czynienia ich przykładamy/ ktorymkolwiek z thych dźiewiąći obyczáiow. Jáko c. Roſkazániem/ d. Rádą/ f. Zezwoleniem/ g. Podwieſzeniem. h. Pochwaleniē/ k. Vczeſnictwem/ l. Obroną/ álbo obmawiániem/ m. Nieprzeſtrzeżeniem álbo nie hámowániem grzeſzącego/ n Zámilczeniem czáſu potrzeby przed tym komu tego doyrzeć należy.

34 Kthore rzeczy nas nawiecey do grzechu przywodzą?

b. Trzey głowni nieprzyiáćiele zbáwienia naſzego. Diabeł/ świát/ y właſne ćiáło. O. Mie

c
2 Krole 11 c. 12 b
13 f
Dániel 3 c
Máth 2 c. 14 b
f
w dźie: 3 c. 7 g
Rzym 1 d
k
Pſálm 49 c
Przyp 1 d. 29 d
Izá. 1 f
l
2 Jā c

b
1 Timo 5 d
Epheſ. 5 c
Obiá 18 b
d
Ekleſi 27 d
Jan 11 g
g
3 Krol 21 b
Job 2 c
h
Przypo 1 b 28 a d
Luk 11 g
m
Ekleſi 4 d
Dániel 13 c
Máth 18 c
n
3 Moi 5 a
4 Moi 30 c
Jermi 51 a
b
Ekleſi 26 a
Pſálm 90 b
Máth 4 b
1 Jān 2 c

e
Job 41 d
Luk. 11 c Miedzy ktorymi c. Dyabeł ieſt iá-
Epheſ. 6 b ko Hetmánem/ ktorego mocy żad-
1 Piotr 5 b na okrom BOſkiey pod Słońcem
Obiá 12 d przećiwić ſie niemoże. d. Swiát
d
Mad. 14 b záſie ieſt iáko rozmáite naczynia y
Luka 4 a przyprawy kthorymi nas woiuie/
21 g y pod moc ſwoie podbija/ w then
1 Timo 6 b czás/ gdy kto do rzeczy tego świá-
1 Já 2 c 5 d tá kochánie przykłada álbo miáre
f
Mat 26 d przebiera. f. A ćiáło náße własne/
Rzi 7 c d 8 ieſt iáko zdraycá náß domowy/ kto-
Galat 5 ry z Száthánem porozumienie má-
1 Piotr 2 c iac/ pobudza duße ku rozmaithym
b
1 Moi 3 a c grzechom.

Máth 4 a
Epheſ 2 a

35 Jákimże ſie porządkiem te pokuſy w nas dźieią:

4 f
1 Teſſá 3 b b. Naprzod Szátan potyka nas
c
1 Moi. 3 a podwiedzeniem do iákiego grzechu
Izáia 66 b Pothym świát/ álbo ćiáło/ oſłodźi
Przyp 4 c nam one rzecz/ iż do niey c. kochá-
23 d nie przyſthapi. Czemu oboygu ieſli
d
4 Moi 35 b ſie człowiek zbrania/ d. tedy ieſzcze
5 Moi 4 g grzechu nieczynia. Ale ieſli zatym
przyſtapi

przyſtapi f. przyzwolenie/ tedy ſie f
iuż nim grzech wypełni/ choćby Tobi 4 a
też do vczynku nieprzyßło. g. Wßá Máth 5 d
koż grzechy do kthorych vczynek 2 Teſſá 2 c
g
przyſtapi/ ćieżey niż thylko pozwo- 1 Moi 18 d
lone/ karáne bedą. 5 Moi 25 a
Obiá 18 b
b

36 Powiedz lekárſtwá przećiw tym nieprzyiaciołom:

2 Krol 22 a
pſalm 4 a
114 a
Iudit 4 c
Márek 9 d

Przećiw thym wßyſtkim poſpołu Luká 24 c
niemáß lepßey obrony b. iáko mo- 2 Kor 12 b
dlithwa nabożna á vſtháwiczna z Epheſ. 6 c
c
właßcza gdy ku niey przyſthapi Przyp 30 a
poſt á iáłmużná. A mimo to prze- Math 4 a
ćiw pokuſam Száthánſkim wielka Epheſ 6 c
obroná ieſt/ c. czeſte á pilne czythá- Ioſue 1 b
nie álbo ſłuchanie słowá BOżego/ pſál 118 b
onego rozmyślánie/ y wedle niego 2 Timo 3 d
d
żyćie / á przećiwiánie ſie pokuſam Lukaß 11 c
Szatáńſkim. d. Potym też czeſte v 1 Kori 11 f
f
żywánie Sákrámētu Spowiedźi y 2 Moi 5 c
ćiała y krwie Páńſkiey. f. A oſtá- Ekleſi 33 d

Ezechi 16 f tecznie zabawy vczćiwe/ żeby czło-
i Tim 5 b wieká prozniuiacego Szátan nigdy
niezástał.

37 A przećiw pokuśie świá-
b
Eklesi 1 2
tá co czynić?

Máth 6 c
Luk 12 c b. To napotrzebnieysza vmieć po
18 c znáć dobrze obłudność tego świá
Rzym 12 a tá. Ktory może być przyrownany
c
Máth 23 c c. grobom kámiennym cudnie po-
d malowánym/ kthore iednak we w-
Eklesi 14 c natrz pełne są kośći/ gnoiu/ y robá-
Izáiás 51 b ctwá. d. Tákże na tym świećie nie
1 Kori 7 e iest nic ták cudnego y smácznego/
1 Tim 6 b coby po máłym czáśie przeminać
2 Piot 3 c nie miáło/ y z sámym człowiekiem
1 Jan 2 c ktory śie ná to łakomi. f. A thák
f
5 Moi 4 bc wiedząc to potrzeba bárzo ostroż-
Ekles 9 c nie rzeczy tego świátá vżywáć/ nie
Már 16 d dla zbytku albo kochánia/ ale tyl-
Ephese 5 c ko do potrzeby żywota nászego we
Obia 16 c dle stanu káżdego. g. Bo tákiego
g
Ekles. 5 d vżywánia Zakon BOży nie broni.
13 d
A tym

A tym sposobem świátowa poku- Eklesi 39 d
sá człowiekowi niezászkodźi. Lukás 16 b
i Tim 6 d

38 A przećiw ćiáłu włásne-
mu co iest zá obroná?

b
b. Ciáło násze powinnismy opá- i Moiz 3 d
trowáć tymi potrzebámi bez ktho- Eklesi 29 d
rych być niemoże. c. Ale kiedy do 39 c
czego zbytniego przećiw Zakono- Mát 6 bd
wi Bożemu dusze przywodźi/ tedy Ephes 5 f
c
ie mamy hámowáć y marthwić/ psálm 31 c
postámi thák wiedzy iáko y w pi- Máth 26 d
ćiu/ niedosypiániem/ vstáwicznymi Rzi. 8. 13 d
a vczćiwymi pracámi/ modlitwá- 2 Kor 6 a
10 a
mi y inszymi rzeczámi/ kthoreby ie Gál. 5. 6 b
skroćić y pohámowáć mogły. i Pior. 2 b
d
d. Kthore zá modlitwá nabożna/ Izáia 65 d
iáko zá wodzem będą bárzo pomo- Judit 4
cne. Ephes 6 e

39 Przećiw grzechom są że
iákie lekárstwá?

Osobliwie do thego należą siedm

b
Ezech:36 e Sákrámentow Kościelnych/ o ktorych
w dzie 2 f rycheś thez słyszał ná swych miey-
do Tit.3 b scách. b. Bo przez Krest bywa v-
c leczony y zgłádzony grzech pierwo
5 Moi 34 c rodny. c. Bierzmowánie y Sákrá-
wdzie: 6 a mentem ćiáłá Páńskiego bierze czło
Jan 6 f wiek moc y posilenie ku vwiárowá
d niu grzechow. d. Pokutá grzechy
Joel 2 c vczynkowe vleczone y zgłádzone
Jonas 3 b bywáią. f. Małżeństwo záśie służy
wdzie: 3 c do vwiárowánia pożądliwośći ćie-
f lesnych/ y ku dobremu wychowá-
1 Tess. 3 a niu dźiatek: g. Ná ktorym wiele
1 Tim: 2 d należy ku pobożnemu ich ná potim
g żyćiu. h. Kápłáństwo záśie ma od
Tobiáś 1 b Bogá moc odpuszczánia grzechow
Przy 22 a k. Nákoniec ostátecznym pomázá-
Jerem 13 d niem bywáią przy skonániu zgłá-
h dzone ostátki grzechow po pokućie
Máth 16 c zostáłe.
Jan 20 e
k
Jákub 5 c

40. A dosyć że człowiekowi ná tych lekarstwách:

b
psal 102 a b. Te lekarstwá duszne ácz są z stro
106 b ny

ny Boskiey dostátheczne: c. Wszá- Mádr. 16 b
koż z strony sámego człowieká po- Luk 4 5 c
thrzebá áby Krześćiánin będąc c
przez nie ná duszy spráwiony/ ćwi- psálm 83 b
czył śie y pomnożenie brał/ w dob- Mát 3 b
rych vczynkách y cnothách świe- 1 Tess. 4 b
tych do Tit 2 c

41. Ktoreż są cnoty święte:

Naprzednieysze są one trzy Cnoty
Boskie álbo Niebieskie/ Wiárá/ Ná-
dźieiá/ y Miłość/ o ktorych ná swo b
ich mieyscách náuki były. b. Bo 1 Kor 13 d
te są iáko fundámentem budowá- 1 Tim 1 b
nia dusznego ku zbáwieniu ludzkie
mu. Po tych są c. czterzy cnothy c
gruntowne/ iáko nieiákie śćiány ál 1 Moi 2 b
bo filary tego budowánia. Ná kto-
rych záwisły wszystkie insze cnoty/
ktore śie iedno w spráwách ludz-
kich náyduią.

42. Powiedz te cztyrzy cnoty gruntowne:

Pierwsza

Pierwsza iesth b. Rostropność
albo Madrość/ á ná tym nále-
ży/ áby człowiek cokolwiek po-
cznie/ ku dobremu końcewi czy-
nił/ tho iest ku chwale BOżey/ á
zbáwieniu swemu: y żeby słuß-
nych drog wedle zakonu Boże-
go/ do tego vżywał. Wto-
ra c. Sprawiedliwość. Aby w
káżdey spráwie záchował tho co
wedle Zákonu BOżego/ Pánu
Bogu/ sobie y zbáwieniu swemu
y bliznim swoim iest powinien.
Trzecia/ d. Miernosć. Aby zło
wiek w rzeczach tego świátá bez
ktorych być niemoże/ żadze swo-
ie thák miárkował y hamował/
iákoby przećiw Zakonowi Boże-
mu nie wykraczał. Czwar-
ta. f. Meżność: áby w thych y
inßych cnotách/ kthore ćiásna á
trudna droge máia/ meżnym á
statym sie pokázował. g. Má-
iac po

b
5 Moize 4 a
1 Po 28 d
Przy 3 b 14 a
Eklesi: 14 d
Madrość 7 a
Máttħ 25 a
Ephesow 5 d
Jákub 3 c
c
Madrość 1 a
Tobiáß 13 b
Przyp: 2 b 12 d
Eklesi. 1 d 27 b
Máth 5 c
Rzymiá 6 d
á Jan 2 d
d
1 Moi 2 5 4 b
Eccles 11 d
Eklesi 18 d
Rzymiá 6 b
1 Piotr 2 b
f
2 Parálip 16 ɔ
Psál 26 a 30 d
Przypo: 10 d
Izáiaß 40 g
1 Korint. 16 c
do Zyd 12 b
1 Jan 2 b

iac po sobie Paná BOgá ktory go
posiláć záwżdy gotow.

43. A insze cnoty z tych po chodzące ktore są?

Jest ich niemáło y rozmáitych. b.
Bo káżda pożadliwość w człowie-
cze/ gdy bywa rozumem albo zákō-
nem Bożym albo też ludzkim rza-
dzona/ thedy osobna cnote rodzi.
Wßakoż the tylko przypiomione/
kthore siedmiam grzecham głow-
nym sa przećiwne. c. Bo Py
ße przećiwna iest Pokorá.
d. Lákomstwu ßczodrobli-
wość. f. Nieczystości Czy-
stość/ Kthora iest troiaka.
g. Pánieńska/ h. Wdowcza/
k. y Małżeńska. l. Gniewo-
wi Cierpliwość. m. Zazdro-
ści Miłość Krześćijańska.
n. Obżárstwu á opilstwu/
Wsthrzymięźliwość á trzeź-
wiość ku pobożnemu vmar
R twieniu

g
Izáia 43 a
Ephes. 6 b
Philip. 4 e
b
1 Moi. 4 a
Psalm 4 a
Rzym 6 d
Ephes 4 e
2 Timo. 2 c
c
Przyp 29 d
Lukas 14 c
18 c
Philip 2 a
f
Madr. 6 c
g
1 Moi 39 b
Tobi 3 c
1 Kor. 7 f
k
Dániel 13
1 Tess. 4 a
Zydo. 13 a
l
Przyp. 15 a
25 c
Rzym 12 d
m
Eklesi 31 b
1 Kor 13 b

d
Eklesi
4 d
Luk. 6
f. 19 b
w dżie
20 g
h
Judit.
8 b 15 c
1 Tim:
5 a c
n
Dán 1 b
Rzym 13 d

twiániu włásnego ciáłá. Nákoniec
p. Leniſtwu ku rzeczam zbawien- | p Ephes 5 c Zydo 12 d
nym/ przećiwna ieſth Bogomyſl-
ność y ſkłonność ku wſzelákiemu
nabożeńſtwu.

44. Do tych cnot áby do- ſkonáłe były czego po- trzebá?

b. Te cnoty mogą też być zwładzy | b Rzy. 16 b
przyrodzoney od człowieká czynio- | Izáiá 64 b
ne: ale będą niedoſkonáłe/ ku záſłu- | Rzym 4 a
żeniu łáſki Bożey. c. A ták áby do- | 1 Kor 4 a
ſkonáłe były/ trzebá do tego dárow | c Ezech 11 d
Duchá ś. ktore płyną y pochodzą | Já 1 b 15 a
zá miłością Krześćijáńſką kto ią w | Rzym 8 c
ſobie ma: będąc prawdźiwym złą- | 1 Jan 4 c
kiem głowy náſzey Páná Kryſtuſá/
z kthorego pełności nam wſzyſtko
dobre płynie.

45. Kthore ſą dáry Duchá świętego?

Jeſt

Jeſt ich ſiedm. Pierwſzy dar má- | Izáiaſ. 11 a
drośći. Wtory/ wyrozumienia ál-
bo Rozwáżnośći. Trzeći Porady
Czwarthy Vmiejetnośći. Piąthy
Mężnośći. Szoſthy Pobożnośći.
Siodmy/ Boiázni Bożey.

46. Tákowe cnoty y pobo- żnośći iáką odpláthę máią?

b. Láſkę Bożą tu ná świećie/ á po | b pſál 83 d Lukás 18 c Rzym 6 d
śmierći błogoſłáwieńſtwo wieczne. | c Máth. 5 a Lukás 6
Co Pan Kryſtus iáwnie dał znáć
przez ośmioro błogoſłáwieńſthwo/
c. o ktorym ták mowić raczył.

Pierwſze

b. Błogoſłáwieni vbodzy duchem | b Tobi. 4 d Przyp 13 a Izaia 66 a
ábowiem ich ieſt Kroleſtwo Nie- | Mátt: 19 d Jákub 2 á
bieſkie.

Wtore.

c. Błogoſłáwieni ſkromni/ bo oni | c 4 Moi 12 a pſálm 26 d 36 Máth 11 d
oſięgną źiemię.

Trzećie

Trzecie

d. Błogosławieni ktorzy są w kłopotach y frasunkach: bo będą pocieszeni. (d / Tobiaś 3 d / Psal 30 d / 93 d / Jan 16 c / Rzym 8 d / Dozyd ii c / Jakn i a b / Obiáw 21 b)

Czwarte

f. Błogosławieni ktorzy łakną y pragną sprawiedliwości: bo będą nasyceni. (f / Psalm 16 e / Ekkest 15 a / Obiáw 21 b)

Piąte

g. Błogosławieni miłosierni: bo też miłosierdzie otrzymaią. (g / Psal 40 a / iii a / Math 18 d / Jakub 2 c)

Szoste

h. Błogosławieni czystego serca: bo oni Bogá oglądaią. (h / 4 Moi 21 c / Psalm 13 a / 100 b / Przyp 22 b / Mad 3 c 6 c / Obiá 14 a)

Siodme

k. Błogosławieni pokoiu przestrzegáiący: bo będą nazwáni syny Bożymi. (k / Psalm 36 d / 81 b / 2 Kor 13 d / Ephes 4 a)

Osme.

Osme

i. Błogosławieni ktorzy cierpią prześladowánie dla spráwiedliwości: bo ich iest Krolestwo Niebieskie. (i / Madr. 3 g / Lukáß 6 e / 2 Tessá 1 b / 2 Timo 3 c / 1 Pio. 3 c 4 d / do Zid 12 g)

47. A do pełnienia thego wszystkiego czegośmy sie thu vczyli / co nas może przywieść?

b. Osobliwie rozmyślanie y rozważánie czterzech rzeczy osthátnich / ktore káżdego człowieká pewnie nie miná. (b / 5 Moi 32 d / Przyp 19 c / Ekles 11 c / Eklesi 7 d / 28 a / Dániel 5 g / Luka 19 g)

48. Ktora iest pierwsza?

b. Śmierć tá docżesna / to iest ono c. bárzo sthráßliwe rozłączenie duße z ciałem / á oboygá z tym mizernym świátem. d. Przy ktorey (b / 1 Moi 14 c / Eklesi 9 c 12 / Rzym 5 c / c / 1 Krol 15 g / Psalm 33 d / 75 c / Eklesi 4 i 5 / d / Job 18 b)

Psálm 17 a Bywa człowiek bárziey vtrapiony/
54 a niż przez wszystek czás żywotá swe-
Ekles 8 a Lukas 22 e go. Bo z iedney strony f. choroby
f Psálm 15 á ćieszkie á nieznośne będą człowie-
30 b ká trapiły: g. Z drugiey strony żá-
Eklesi 27 d łość rozłączenia z thym świátem/
Kámen. 1 d z żoną/ dziećmi/ przyiaćioły/ máie-
g Psál 48 d thnośćią/ y inszymi rzeczami/ będą
145 a frásunku dodáwáć.
Izáia 38 a h. K temu we wnątrz sumnienie/
h iesli iesth grzechámi obćiążone/ bę-
Madr 17 c dźie człowieká iáko iádowithy ro-
Izái 66 g Mát 27 a bak serdeczny/ gryzło. k. Nád to
1 Jan 3 d ná on czás nawięcey Dyabli będą
k się człowiekowi sthrászliwie okázo-
1 Moi 1 c wáć/ wiodąc go do thego/ áby w
Psál 70 b grzechu vmárł. l. Czego łácno do
Eklesi 39 d wiodą iesli on człowiek źle á niepo
Jan 14 d bożnie żył ná thym świećie. Bo
l Przypo 1 c rzadko áby thaki dobrze vmrzeć
Ekles 9 c miał.
2 Mách 9 c

49. A wthora rzecz ostat-
nia ktora iest:

On sro-

b. On srogi ostátni sąd Boży. Ná b Eklesi 18 c
kthory zaras po skonániu káżdy Sopho 1 c
człowiek stáwić sie musi. c. Y tam Málá: 3 a
zarázem dawszy ćieszki ráchunek z 2 Kor 5 b
káżdego grzechu/ nákoniec z słowá Zyd. 9 g 10 f
y pomyślenia prożnego/ ná duszy c Mad 1 c 6 á
odniesie zapłátę dobrą álbo złą/ iá- Ekles 12 d
ká zásłużył. d. Ale pothym czásu Jerem 17 b
dnia sądnego tá duszá będźie 32 c Eklesi 11 c
d Izaias do ćiáłá swego przywroco- Máth 12 c
66 d ná/ y w ćiele swym będźie Rzym 14 c
Dani. zás stáwioná przed Sądem
12 a Bożym v obliczności Zá- f Izáia 10 a
Math 25 c stępow Niebieskich. f. A tám 13 b
Já 5 e będźie w stráchu niewymo- Joel 2 c g
obiaw wnym: g. widząc nád so- Mát 24 b
20 b d bą w obłoku thák możnego Lukas 21 e
g gniewliwego Sędziego: h. 1 Piotr 4 d
Psálm á przy nim te ludźie ktorzy h Zácha 14 b
49 a do dobrego náuką álbo przy Mát. 19 d
Izáiász kłádem nápominali/ á ktho- Luká 11 d
30 f rych człowiek grzeszny słu- 1 Kor 6 a
Math 24 c 26 f cháć niechćiał/ kthorzy go 2 Tessa 1 c
obiáw przeświádczáć będą/ k. y Judás 1 c
1b 6 d

tych

k
Judit 16 c
Psálm 57 c tych ktorych thu niewinnie l.
Mądr 5 a vćiskał albo przenaśládował Mąd 5
Jákub 2 b l. W sobie záśie cżiuiac robá- a 17 b
Objáw 6 c ká serdecżnego/ to iest złe su- Eklesi
m mnienie swe ktore go bárzo 7 b
Job 20 d gryść bedźie. m. Około sie- Izáiasz
Eklesi 39 d bie widzac gromády strászli- 66 g
51 a b wych Dyabłow/ ktorzy pil- Rzym:
Daniel 7 c nie grzechy iego z Reyestru 2 c
Objáw 12 c wylicżáia y oskarżáia. n. A Jákub
n 5 a
1 Krole 2 b ostátecżnie widzac pod soba
Przyp 9 d srogą othworzoną pászczekę
Izáiasz 5 d ogniská piekielną/ do ktorey
30 f
Math 13 f sie wszyscy źli pospołu z Dy-
do Żyd 10 e abły ná wiecżne meki prze-
Objá 18 e pádną.
b
Judit 16 c

50. A trzećia rzecż ostátnia ktora iest:

Psál 30 c
114 b
Mąd 3 a
Máth 25 c b. Rozmyślánie oney poćieszney
1 Piotr 1 a odpłáty Krolestwá Niebieskiego/
Objáw 7 ktora Pan Krystus da dobrym po
19 21 sądnym dniu/ c. wźiawszy ie z so-
c
Luka 17 g ba do Niebá/ gdźie wiecżnie z nim
Jan 14 a krolowáć

krolowáć beda/ y d. ná oblicże Bo- 2. Tess. 4 d
że vstáwicżnie pátrzac/ y w nimsie d
kocháiac. f. Z kad tákiego wesela y 2. Moi. 33 d
roskoszy beda vżywáć/ kthorey oko Máth. 5 a
cżłowiecże śmiertelne ogledáć/ áni 18 b
vcho vsłyszeć/ áni pomyślenie poiać 1 Jan 17 d
niemoże. Bo tham wietsza rádość Kor. 13 d
Niebieska niż ia thu pomyślić mo- Jan 3 a
żemy. Objá. 22 a
f
Izái. 64 b
1 Kor. 2 b

51. A cżwarta rzecż ostátnia ktora iest:

2 Kor. 4 d
1 Piotr 1 b

b. Rozmyślánie przećiwney zapłá- b
tey piekła ognistego/ kthora potka- 5 Moi 32 c
źie á potepione ludźie. Kthora wi- Psál. 10. c
dzac/ beda szukáć śmierći/ kthora 20 c
w then cżás bedźie od nich vćieká- Máth 3 c
łá. Y przed wielkim stráchem beda 1 Tess. 1 b
wołáć: c. Gory gory przypádni- 2 Piot. 2 b
d. ćie nas. Ale im to niepomo- c
Psálm. 48 c 67 a że. d. Bo skoro po srogim de- Izái. 2 d
krećie Páná Krystusowym/ Luk. 23 d
Ecclesi 21 b. wnet ie piekło z Dyabły po- Objá. 6 d
Máth. 25 d żrże/ f. gdźie oblicża Boże- 9 b
Job 14 c

f Izái. 26 b
Jerem. 15 a
18. c
Lámẽ. 4 c
Ezech. 39 f
h
2 Kor. 5 b
Obiá. 18. b
k
Mádr. 11 c
Luk. 16 f.
Obiá. 18. b
do Gal. 6 b
n
Judit 16 c
Job 14 c
Psál. 35 c
Przyp 11 a
Márek 9 g
Luk 3 d
16 f
2 Tess. 1 c
Obiá. 18 g
19 b

go ná wieki nieogladáiá/ co
bedźie nawiętßa męká. g. A
nád to będą ćirpieć rozmái-
the męki/ ogień śiárczány/
dym/ śmrod nieznośny/ zim
no srogie/ y rozmaite vdręcze
nia dyabelskie/ h. ná dußy y
ná ćiele: k. á nawięcey ná
tych członkách/ ktorymi tu
nabárźiey grzeßyli: l. R częś
ćia też pátrząc ná męki tych
ludźi z ktorymi tu grzeßyli.
m. Owa thákie męki ćirpieć
będą/ że ich nietylko wypo-
wiedźieć/ ále y pomyślić tru
dno. n. A temu nie bę-
dźie żadnego końcá/ á
ni nadźieie wy-
bawienia.

g Job
10 d
Psalm
10. c
Izaiáß
33 34.
Jerem
9 d
Málá.
4 a
Obiá.
14 c
l
Lukás
16 g
Obiá.
18 c
m
Málá.
3 a

Luk. 21. f

Dayże nam to Pánie Jezu Kry-
ste/ ktory przyidźiesz sądźić żywe y
vmárłe/ ábyśmy Sąd twoy srogi/ y
the rzeczy inße ostátnie/ często sobie
rozważáiąc/ ten krotki á mizerny ży
wot nász ták odpráwili/ iákobyśmy
śię przed Máyestatem spráwie. dli
wego Sądu thwego stáwili/
nie ku pothępieniu/ ále
ku żywotowi wie-
cznemu.
Amen.

Koniec Kátechizmu.

V. MOYZE. XXX.

Roskazánie to ktore ia tobie
dźiśia przykazuie/ nieiest nád
tobą/ áni dáleko położone/
áni thez w niebie przebywa:
żebyś mowić miał: R ktoż z

nas może do Niebá wſtąpić
żeby ie tu do nas zniosł/ żeby
ſmy go ſłucháli y vczynkiem
pełnili? Ani też ieſt zá morzē
położone/ żebyś ſie wymá-
wiał mowiąc: A ktoż z nas
może przebyć morze/ á ono
do nas przynieść / żebyſmy
mogli ſłucháć y czynić co roſ-
kazano ieſt? Ale bárzo we-
dle ćiebie ieſt to roſkazá-
nie/ w vſtách twoich
y ſercu thwym/
yżebyś ie
czynił.

)(

Náuká

☞ Náuká bárzo potrzebna
o vżywániu tego Káthechi-
ſmu/ y Reyeſtru niżey
położonego.

ACzkolwiek zá pomocą Páńſką tē
Kátechiſm ták ſnádnie y węzło-
wáćie ſpiſány ieſt/ iż z ſámego tex-
tu/ dobrze vważonego/ ták proſta-
cy iáko też vczeńſy/ pożytek niemá-
ły odnieśćby mogli: Wßákoż fol-
guiąc dziſieyßym czáſom y obyczá-
iom/ gdy ludzie niektorzy/ á z wła-
ßczá narodu náßego/ nic álbo má-
ło ſie vcząc/ y w czythániu długim
teſkliwymi będąc/iednák wßytko v-
mieć chcą/ y z tego zá co ſie wezmą
y nauczeńßym zeprzećſie nie dádzą:
ſtąd wielkie á bárzo ßkodliwe zá-
wiedzenie y zámießánie co dáley to
więtße ku vpadkowi rośćie. Prze-
to ſtárałem ſie o to z wielką pracą
áby dla tákow[illegible]h te máłe kſiążki w
krotkim á ſnadnym piśmie/ wielki

 á roz-

á rozmáity pożytek zámykáły. Dla
czegoż położyłem po brzegách káżą
dey ſentenciey/ wywody piſmá S.
bárzo wielka á teſkliwa praca ze wą
ßytkiey Bibliey zebráne. Ktorych
Pożythek dowodow poſthronnych tego Kátechismu. czworáki pożythek być może. Ną
przod iż ſie doſyć vczyni tym/ ktoą
rzy Kościołowi Powßechnemu/
choćia mu Pan Kryſtus Duchá ś.
ku náuczániu wßelkiey prawdy do
ſkończenia świáthá obiecał/ iednák
wiáry dáwáć niechca bez ßczyrego
(iáko oni mowia) piſmá/ ktorymſie
tu prawie do woley náſyca/ ieſli ieą
dno oczy y vßy máiac/ pátrzyć alą
bo ſłuchác nimi zechca.

dzie.28 f Drugi pożytek. Iż gdy Páſtyrze
Duchowni/ ten álbo inßy Káthe-
chiſm owieczkam ſwym/ beda chćie
li ßyrßymi náukámi wykłádáć: do
tego nayda wnet tudzież przy texą
ćie właſne á gothowe ze wßytkiey
Bibliey dowody: ktorych z trudą
nośćia/ álbo wiec długa á teſkliwa
praca ßukáć by im było przyßło.

Trzeći

Trzeći pożytek. Iż ták wiele włá
ſnych dowodow o iedney máteriey
álbo rzeczy/ z piſmá ś. zebránych á
ná ſwych mieyſcách rozłożonych/ Locos com
beda mogły być zá locos cõmunes munes pi
álbo zá nieiáka ſpiżárnia wßytkiey ſmá ś. ten
Bibliey w gromádę porzadnie znie Kátechiſm
ſiona/ z ktorey káżdy kto czytáć vą vkázuie.
mie/ ku pothrzebie ſwey/ obſićie pią
ſmá świetego doſiac y vżywáć bęą
dzie mogł.

Czwarty pożytek ieſt ten. Aby ći
ludzie kthorzy ſie tych czáſow gdy
wßythko wolno/ do gmeránia w
piśmie S. mimo ſtan y powołánie
ſwe vdawáia/ ſkad też prze złe iego
wyrozumienie dodziwnych błedow
przychodza/ áby mowie w rzeczách
tych ktore im ſa ku wiádomośći po
trzebnieyße/ zá powodem á vkazáą
niem tego Káthechiſmu/ piſmá S.
według właſnego á powßechnego
wykłádu iego czytháć y rozumieć
przywykáli/ á záthym fálßywych á
zdrożnych wykłádow/ ktorym iuż

końcá

końcá áni lidzby niemáß/chronić ſie mogli.

Dlá kthorych dwu oſtátnich po-
żytkow/ naprzod kládłyſie niekiedy
dowody tych ſentency/ ktore ſáme
przez ſie iáſne y káżdemu wiádome
ſą. Potym też przydány ieſt ná koń-
cu ten Reyeſtr niżey położony. Kto-

Reyeſtru vżywánie y pożytek.

ry wedle porządku obiecádłá/ y li-
w káżdym ſłowie zá ſobą idących/
pewny á nieomylny gośćiniec do
snádnego nálezienia káżdey materi-
ey vkázuie/ thák ſámego textu/ iáko
też dowodow poſtronnych/ kthore
máteria w texćie krotko námienio-
na ßyrzey wywodzą. Ktore dowo-
dy do nálezienia ich w ſtárym álbo
nowym Teſtámenćie thák ſą oznáczone: iż naprzod ile mieyſce znieść
mogło/ pomienione ſą kſięgi z kto-
rych on dowod ieſt wybrány/ tym
napiſem iáki w POlſkiey Bibliey
máią: to tylko oſobliwie przeſtrzeg-
wßy/ iż Eccles: rozumie ſie Eccle-
ſiáſtes/ á Ecclesi: Eccleſiaſticus.

Zátym

Záthym przez lidzbę oznáczone ieſt
onych kſiąg Kápitulum álbo roz-
dział. A litherá drobna gdy ſie ná
końcu nayduie/ vkázuie do pretße-
go nálezienia część onego Kápitu-
lum: ktore Kápituła poſpolićie w
porządnieyßych Bibliách ná czty-
rzy/álbo gdy wielkie tedy ná ſiedm
częśći rownych/ á pirwßymi literá-
mi obiecádłá poznáczonych/ dzielo-
ne by wáią. Czego kthoreby Biblie
niemiały/ łácno to ſam ſobie káżdy
ſpráwić może. Wßákoż iż ieſt nie-
máło ludźi ktorzy álbo zgołá Bibli-
ey niemáią y mieć niemogą / álbo
máiąc nierozumieią/ lidzby ku znáy-
dowániu tym ſpoſobem tákowych
dowodow/ y do thákowego ßuká-
nia z wiela inßych przyczyn nie ſą
ſpoſobni. A choćby też nálezli/ tedy
dla Duchownego wykłádu piſmá/
ktorego thez niekiedy Kośćioł vży-
wa: niemogliby ſie práwego rozu-
mienia ich domyślić. Tedy z thych
przyczyn podiąłem znowu te máło
mnieyße prace/ żem te wßytkie do-

Przyczyná przidánia thych dowodow do Kátechiſmu.

T wody

wody ktore ná brzegách Kátechi-
ſmu obyczáiē wyżßey omienionym
ſa poznaczone/ ze wßytkiey Bibli-
ey iáko nakrotcey być mogło wy-
brał/ y nákoniec thegoż Kátechiſ-
mu przyłożył/ thymże porzadkiem
iáko ſa w KAthechiſmie położo-
ne: thák iż nie kupuiac áni wártu-
iac Bibliey/ wßythko tho co ſie ie-
dno w Káthechiſmie Krześćijáni-
nowi potrzebnieyßego z piſmá przy
wodzi/ tu od słowá do słowá włá-
ſnie wypiſano naydzież. Dlá czegoż

Te kśiaßki zá máłá álbo domowa Biblia być moga.

słußnie te kśiaßki zá máła álbo do-
mowa Biblia ſobie poczythać mo-
żeß. Ktorych dowodow gdy
vżywáć bedzieß/ maß wiedzieć: iż
cokolwiek piſmem wietßym wnich
położono ieſt/ tho wßytko ſa słowá
własne piſmá ś. okrom thego gdy
ſie czáſem ktore słowo cudze dla ob
iáśnienia ſentenciey wſtáwić mu-
ſiáło/ ktore iednák tym znákiē ( )
z obu ſtron ieſt zámknione. A to zá
ſie co ſie tam drobnieyßym piſmē
ták z przodku iáko ná oſtátku przy-

dawáło/ tho iuż nie ſa słowá piſmá
ś. ále wykład á rozumienie oney ſē
tenciey/ wedle wyroku KOśćiołá
Powßechnego y Doktorow iego ſtá
rożytnych. Gdy też znaydziez then
znák ꝛc. w pośrzodku/ maß rozu-
mieć iż tam ſkad ono piſmo ieſt w-
źiete/ ná tym mieyſcu gdźie tē znák
ieſt/ náyduie ſie wiecey słow/ ktore
iednák iż ſie ku oney máteriey máło
álbo nic niezgodza/ thedy dla krot-
kośći ſa opußczone. A gdźie thenże
znák ꝛc. ná końcu naydzież/ maß
rozumieć/ iż tam dáley w tymże ká
pitulum wiecey ku they rzeczy do-
wodow náleść może: ktore thez v-
chodzac przedłużenia thych kśiażek
ſa opußczone. A taki znák ¶ ná po
czatku ktorego dowodu położony/
znáczy iż w tymże Kápitulū przed
tym/ ieſt wiecey piſma około teyże
rzeczy co dlá krotkośći ieſt opußczo
no. Dla teyże też przyczyny/ te do-
wody kthore iuż ſa raz położone/
gdy znowu do nich przyßło/ nie ſa
powthore kładzione/ ále thylko ná

ſwych pirwßych mieyſcách pokázá
ne. Gdzie ſie też tákowy dowod ál-
bo przykład przytráfił/ ktory w Bi-
bliey ßyroce bárzo ieſt opyſány/ tá-
kowego ſie tylko ſummá/ drobniey
ßa litera położyłá : mieyſce iego pir
wey vkazawßy/ áby káżdy kthoby
ná tym niedoſyć miał/ ſam ſie ßy-
rzey wßytkiego doczytáć mogł.

Obyczay náydowánia máteriey w tym Kátechiſmie/ wedle tego Reyeſtru.

Gdy thedy wedle Reyeſtru rzecż
ktora álbo máteria/ thák w Káte-
chiſmie iáko y w dowodách náleść
chceż/ naprzod maß ſobie wſpom-
nieć słowo álbo názwiſko oney rze-
cży własne: á wedle liter iáko ná po
czathku onego słowá idą/ onego w
Reyeſtrze pod iego litera ßukáć.
Ktore gdy ku temu czegoć potrze
bá naydźiez/ tedy wiedz/iż przednie
litery wielkie/znácza trzy cześći Ká
techiſmu. Jáko A. pirwßa cześć/
B. wtora/ á C. trzećia : á lidżbá zá
nimi nápiſána vkázuie to pythánie
oneyże cześći w ktorym ſie ten do-
wod zámyka. Litery záſie drobne
po lidżbie położone/ vkázuia iż w o-

nymże pytániu pod tákoważ lite-
ra/ ták ſáme rzecż w texćie Kátechi
ſmu/iáko też mieyſcá dowodow iey
ná ſtronie naydźiez. A gdzie w Re-
yeſtrze ná końcu obaczyż táki znák
V. rozumie ſie iż ießcże o tey rzecży
maß wiecey ßukáć/pod słowem kto
re zátym znákiem ieſt nápiſano. A
táki záſie znák ꝛc. dawa znáć/ iż o
teyże rzecży y wdrugich pytániách
zátym idacych ßukáć maß.

Dla lepßego rozumienia kłáde ná
przykład te Sentencia kthora ſie
pod lithera V. Náyduie. Vczynki
dobre ſa do zbáwienia potrzebne/
B. 3 f. C. 28 c. 40 c. V. Wiárá.
To ieſt. W cześći wtorey Kátechi
ſmu/ Pytániu trzećim/ pod litera f
Y w trzećiey cześći/ Pytániu dwu
dzieſty m y oſmym pod litera c. W
theyże trzećiey cześćiey/ Pythániu
czterdźieſtym pod litera c. O thym
patrzay thież pod słowem Wiárá.
Tákże o inßych rozumi. Co máiac
iuż łácno ſáme dowody wedle tego
oznáczenia naydźiez/ álbo w Biblii

ey álbo w gotowych dowodách po Kátechiſmie do tego przydánych/ ktore tež tymiž znakámi iáko ſam Kátechiſm y Reyeſtr ſa rozdzielo-ne y poznáczone. To tež wiedz iž te dowody po ſtronách poſpolicie ſie kládly tym porzadkiem iáko kſiegi w Bibliey ſa rozložone. A gdzie i-naczey naydziež/tedy dowody prze dnieyßych kſiag ku końcewi položo ne/ ſlužа drugiey cześći oney ſentē-ciey (ktora ſie až do drugiey litery rośćiaga) kthora cześć iuž nowa rzecž w ſobie zámyka. A niekiedy moglo ſie tež to przytráfić omylka ále iednák nieſzkodliwa/ ktorey ſie w tákich rzeczách vſtrzedz trudno. Ieſli ſie tež gdźie omylká przytráfi-lá/ w pobrežnym oznáczeniu tych dowodow: tedy tho przy ſámych dowodziech naydziež. Te ná ſwym mieyſcu nieomylnie popráwiono. Ty tedy czytelniku mily/ wyrozu-miawßy przyczyny y požytki táko-wey prace moiey/ ſtáray ſie o tho/ ábyś iey/ gdźieć do tego przyidźie/

tako-

tákowymže vmyſlem Krześćijáń-ſkim vžywal/ to ieſt ku rozmnože-niu czći á chwaly Božey/ y ſtárožy tney náuki w Kośćiele iego Pow-ßechnym: tudźiež tež ku zbudowá niu y pomnoženiu w pobožnośći ſiebie ſámego y blizniego ſwego. Co gdy vczyniž: tedy y ſobie ſáme-mu otworzenie ſmyſlow do glebße go náuk zbáwiennych wyrozumie nia/ przez oświecenie Duchá świe-tego ziednaß: Y mnie thež chući do thego przydaß/ ábych y nápo-tym/ ieſli Pan Bog zdárzy/ do tey y inßych tákowych ku dobremu po ſpolithemu należacych zabaw/ do ktorych nowo przyſtepuie/czáſu y prace ſwey nielithowal. W czym

mie modlitwámi ſwymi wſpo
magáć nie zániechiway:
á w P. Bodze zdrow
á ßcześćien zo-
ſtaway.

)(

Reyeſtr

Reyestr porządny y dostateczny/ do snádnego náleziena tego wszytkiego cokolwiek sie thák w sámym Kátechiśmie/ iáko dowodách Pismá ś. do niego należących/ zámyka.

Biesiády

źle

Ciáło

V ij czás

człowiek

 Dobra

 Grze-

J

K

ćioł

 Mężo-

N.

Niedo-

P.

Potrzeb

Przeże-

Reyestr.

BIBLIOTH: UNIV

na koniec brak 6. kart.

6.

Brak 1. kartki

1577